

MADÁRTÁVLAT

Madártani és természetvédelmi folyóirat

XIX. évf. 4. szám – 2012/tél

Faunahistória: daru ● „Vissza a jövőbe” ● Kis etetőológia

MADÁR- HATÁROZÓ

BUKÓK

A bukók a récék rokonságába tartozó madarak; az Európában költő három faj közül – vonuló, kóborló vendégként – mindegyik előfordul hazánkban, elsősorban a téli hónapokban. Leginkább nagyobb folyóinkon, állóvizeinken figyelhetők meg, általában kisebb csapatokban.

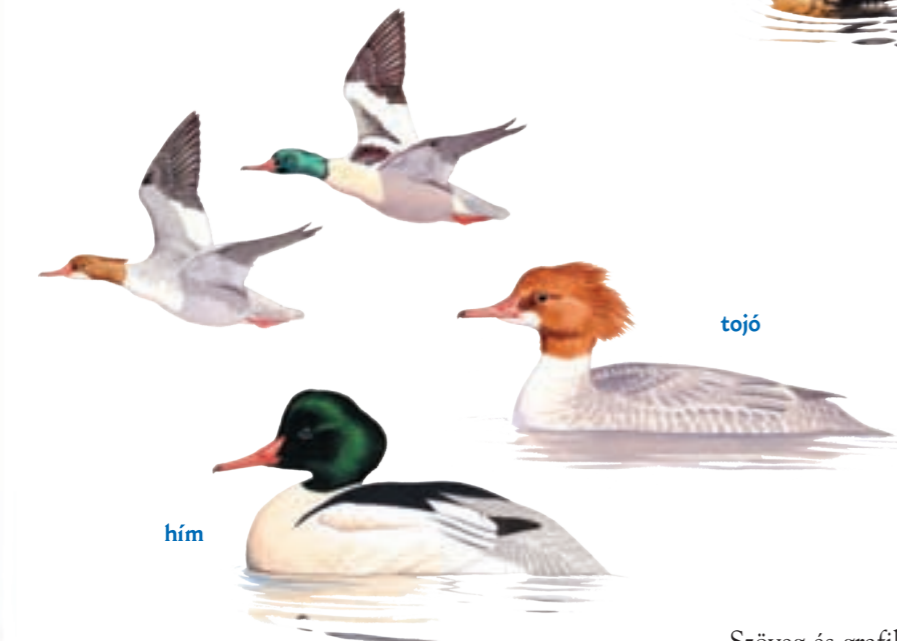

Kis bukó (*Mergus albellus*)

A legkisebb termetű a három faj közül, két nagyobb rokonával nem téveszthető össze. A gácsér alapvetően fehér, oldala világosszürke, háta fekete. Szemét a csőrével fekete maszk köti össze, tarkóján és mellén fekete csíkok futnak. Röptében tarkább képet mutat, evezői feketék, szárnyfedőin nagy, fehér folt van. A tojó barnásszürke, feje gesztenyebarna, fehér pofafolttal. Röptében a gácsérra jellemző fehér szárnyfoltok itt is feltűnnek. Egész hasa fehér.

Örvös bukó (*Mergus serrator*)

A nagy bukóra nagyon hasonlít (elsősorban a tojó), de valamivel kisebb és karcsúbb benyomást kelt. Üstöke általában bozontos, rendezetlen. A gácsér melle világosbarna, fekete csíkozással, emögött a mell két oldala fekete, nagy fehér pettyekkel. Nyakán fehér örv található. Oldala világosszürke. Röptében szárnyán több a fekete, mint a nagy bukó gácsérjéén. A tojó elkülönítése a nagy bukó tojójától körültekintést igényel. Csőre vékonyabb, sokszor felfelé hajló benyomást kelt. Fejének barna színe fokozatosan megy át a nyak szürkésbarna színébe. Álla szürkés. Röptében sötétebb, mint nagyobb rokona, fehér szárnytükrét vékony, fekete sáv szeli ketté, de ezt a gyorsan mozgó szárnyakon nehéz megfigyelni.

Nagy bukó (*Mergus merganser*)

Lúd nagyságú. A gácsér nyaka, melle, oldala, összecsukott szárnya fehér, gyakran barackos árnyalattal. Feje fekete, zöldes csillogással, háta fekete. Röptében csak a kéz-, és külső karevezői feketék, egyébként az egész szárny fehér. A tojó feje barna, élesen elválk a torok és a nyak fehér színétől. Nyakának hátsó része, oldala és háta szürke. Röptében téglalap alakú fehér szárnytükre van.

Szöveg és grafika: Kókay Szabolcs – www.kokay.hu

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közhasznú társadalmi szervezet

A madárbarát Magyarországiért!

1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel: 06-1/275-62-47
Fax: 06-1/275-62-67
www.mme.hu

Főszerkesztő: **Orbán Zoltán**

Munkatársak:

Ács László MME Bolt
Drexler Szilárd szerkesztőbizottsági tag
Druzbaczkly Ildikó szerkesztőbizottsági tag
Hadarics Tibor faunisztika
Halpern Bálint kétélű- és hullóvédelem
Horváth Márton madárvédelem
Karcza Zsolt Madárgyűrűzési Központ
Kincses László környezeti nevelés
Lendvai Csaba helyi csoportok
Nagy Dénes területvédelem
Nagy Károly Monitoring Központ
Schmidt Emese Csipogó
Szász Péter MME Hírek

Tudományos tanácsadók:

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)
Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)
Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)
Csőrgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)
Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet)
Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet)
Láng István (akadémikus, MTA elnöki tanácsadó)
Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növényzeti Tanszék)
Papp László (akadémikus, MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport)
Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

Fotográfiai tanácsadók:

J. Artyuhin • **Berta Béla** • **Forrásy Csaba** •
Imre Tamás • **Kalotás Zsolt** • **Kármán Balázs** •
Lóki Csaba • **Máté Bence** • **Nehéz László** • **Novák László** • **Streit Béla** • **Suhayda László** • **Vízir János**

Grafikusok: **Kókay Szabolcs**, **Matyikó Tibor**,
Zsoldos Márton

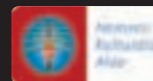
Tipográfia: **Gór András**
Tördelés, nyomdai előkészítés: **Kitaibel Bt.**
Szerkesztőség titkár: **Bányai Lászlóné**
Terjesztés: **Harangi István**

Alapító főszerkesztő: **Schmidt Egon**
Felelős kiadó: **Halmos Gergő** MME ügyvezető igazgató

Nyomás és kötés: Korrekt Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: **Barkó Imre** ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

Támogatóink:

Vidékfejlesztési
Minisztérium

A címlapon: **Széncinege**
– **Lóki Csaba** felvétele

Kéziratokkal és lapszerkesztéssel kapcsolatos információk:
www.madartavlat.hu

Vissza a jövőbe?

Munkatársunk „Vissza a jövőbe” címmel mutatja be lapunk hasábjain azokat a modern technológiákat, melyeket ma már a madármonitoring és a kutatás szolgálatába állíthatunk. Büszkén mondhatjuk, hogy szervezetünk mindig törekedett a lehető legkorszerűbb megoldások alkalmazására egy-egy probléma feltárására során. Erre azért is szükség van, mert fogy az idő.

A technológia azonban nem minden, sok esetben „csak” haladó gondolkodásra lenne szükség. Ha képzeletbeli madarásunk 30-40 évvel korábbról megérkezne a jelenbe, örömmel állapítaná meg, hogy sikerült megőrizni a kerecsensólymot és a parlagi sást, de megdöbbenne, hogy a leggyakoribb fajaink – gondoljunk például a fecskékre – tűnnek el. Örülhetne annak, hogy mennyi mindent tettünk madaraink megőrzéséért és hogy egyre több embert érdekelnek a természetvédelem problémái, viszont megdöbbenne, hogy mennyire keveset léptünk előre életmódunk megváltoztatásában.

Pontosan tudjuk, hogy mekkora problémákat okoztunk és okozunk az intenzív mezőgazdálkodással, a mértéktelen energiafogyasztással, mégis nagyon keveset teszünk ellene. Az elmúlt években szerencsém volt több országban is megismerni a természetvédelem helyzetét és meg kellett állapítanom, hogy nagyon sok hasonlóság van a problémáinkban. A gazdasági válság és az ehhez kapcsolódó problémák mindenhol háttérbe szorították a természetvédelmet. Habár egyre többen értik és érzik, hogy fontos lenne a természetért tenni, de fizetni nem akarunk érte. Közeledik az Európai Unió következő, 2014-2020 közötti hét éves költségvetési időszaka, így egyre sürgetőbb lesz azoknak a döntéseknek a meghozatala, amelyek meghatározzák, hogy az Unió, és azon belül Magyarország, mire költetheti az EU forrásait. A természetvédelem területén ezek a döntések különösen fontosak, mert erre a célra a gazdasági válság időszakában is áldoznunk kell.

Reméljük, hogy Karácsony közeledtével, a szeretet ünnepén nem az anyagi javak halmozása határozza meg életünket, hanem egymásra és a jövő generációk sorsára is gondolunk. Azt kellene szem előtt tartania mindenkinek, a döntéshozóinknak is, hogy ha mi visszamennénk a jövőbe, mit szeretnénk látni, és ebből máris kiderülhet, hogy mit kell tennünk. A pozitív változások reményében kívánok minden tagunknak és támogatóknak kellemes karácsonyi ünnepeket és madárdalolást új évet! Kérem, hogy jövőre is maradjanak velünk, hogy együtt tudjunk tenni egy jobb jövőért!

Halmos Gergő
ügyvezető igazgató

Tartalom

■ Lovázi Péter – Tokody Béla: 50 év madárvédelem az Alsó-Tisza-völgyben	4
■ Haraszthy László: Daru	10
■ Halmos Gergő, Madas Katalin, Haraszthy László, Fidlóczky József: Nemzetközi szervezetünk, a BirdLife története II.	14
■ Nagy Károly: „Vissza a jövőbe”	18
■ MME hírek	21
■ Csipogó (melléklet)	23
■ Madártani tájékoztató	27
– Rozgonyi Sándor: Kis poszáta (<i>Sylvia curruca</i>) júliusi fészkelése	27
– Kovács Gábor: Havasi lilék (<i>Charadrius morinellus</i>) déli pihenője kánikulai hőségben	27
– Kállay György: Pelekaland	28
■ Az MME Budapesti Helyi Csoportjának 2013. évi I. féléves programja	28
■ Hadarics Tibor: Érdekes madármegfigyelések (2012. augusztus–szeptember)	29
■ Karcza Zsolt: Madárgyűrűzési érdekességek (2012. július–szeptember)	31
■ Orbán Zoltán: Kis etetőtológia	34
■ Orbán Zoltán: A Madárbarát kert eszközei a környezeti nevelésben és a turizmusfejlesztésben II.	40
■ MME Bolt – katalógus	44

50 év madárvédelem az Alsó-Tisza-völgyben

– Bemutatkozik az MME Csongrád Megyei Csoportja –

Csoportunk jelenlegi formájában 1996-ban jött létre a Csongrád megyében korábban működő szegedi „Beretz Péter”, Hódmezővásárhelyi, Pusztaszeri és Újszegedi Helyi Csoportok egyesülésével, de története fél évszázadra nyúlik vissza. Dr. Beretz Péter, az MME megalakulása előtt egy bő évtizeddel, 1962-ben szervezte meg a TIT Madártani és Természetvédelmi Szakkörét Szegeden.

Az MME egyik legnagyobb helyi szervezeteként önkéntes munkán alapuló tevékenységünk Bács-Kiskun és Békés megye Csongrád megyével határos részeire is kiterjed. Csoportunk igyekszik a civil természetvédelem három fő tevékenységét is végezni: az adatgyűjtést és kutatást, az aktív természetvédelmet és a szemléletformálást. Kiemelt szerepet kap az utóbbi, mert alapvetően tartjuk szem előtt azt, hogy a népes tagság és az önkéntes segítők köre teszi lehetővé kitűzött természetvédelmi céljaink elérését. Cikkünkben jelenleg is futó programjainkat mutatjuk be röviden.

SZEMLETFORMÁLÁS

A Koch Sándor Tudományos Ismeretterjesztő Társulat („TIT”) székházában 1962 óta havonta egy alkalommal zajlik madarász-összejövetel. A „Fehér-tó atya” által életre hívott madártani szakkör hagyományait folytatva dr. Kasza Ferenc vezetésével Beretz Péter Munkacsoportunk szervezi a hagyományosá vált előadásokat. Havonta több „Madarász Klub” összejövetelt szervezünk a szegedi Százszorszép Gyermekházban

A szegedi Fehér-tó atya – dr. Beretz Péter

(Szeged, 1894. 10. 23. – Szeged, 1973. 06. 09.)

A MÁV Kórház igazgató-főorvosa jelentős szerepet játszott a szegedi Fehér-tó madárvilágának feltárásában, majd a terület védeltségének kiharcolásában. 1932-től járta rendszeresen a szegedi Fehér-tavat és a környező ősállapotú szikes gyepeket. A madarak gyűjtése és megfigyelése mellett 1932-től rendszeresen foglalkozott madárfotózással is. Kutatásainak kezdete egybeesett az „Ösfehértó” halastórendszerre való alakításával. Szembesülve azzal a reális fenyegetéssel, hogy az akkori páratlan költő- és vonulóállomány áldozatul eshet az előretörő gazdasági érdekeknek, a tudós 1938-ban neves támogatók szakvéleményével felvértezve védelmi javaslattal fordult Szeged Város Törvényhatóságához. Indítványára Szeged (228/1938 sz. határozatával) az Algyői-főcsatornától északra elterülő „összikesből” 280 holdat védetté nyilvánított. A következő évben a földművelésügyi miniszter (113. 559/139 fő i.ü.o. határozata) a védett terület nagyságát 350 holdra emelte. Ezzel megvalósult az első magyar madárrezervátum!

Beretz Péter közéleti emberként is sokat tett városáért. Életműve nagymértékben hozzájárult Szeged jó hírének a megalapozásához. Munkásságát a madarászok Európa-szerte elismerik, tanítványai a világ számos egyetemén és tudományos kutatóhelyén dolgoznak. A „Szegedi Állami Múzeumnak” ajándékozott preparátumgyűjteményében 16 madárrend 231 faja található. Tudományos tevékenységének elismeréseképpen a szegedi tudományegyetemen 1948-ban magántanári képesítést, majd 1964-ben egyetemi tanári címet nyert. A Madártani Intézet 1945-ben rendkívüli tagsági oklevéllel tüntette ki. A hálás utókor a „Fehér-tó atya” névvel ismerte el a nevezetes tóvidék megmentéséért folytatott, gyakran reménytelen küzdelmét. Emlékét a Móra Ferenc Múzeumban tábla, szülővárosában utcanév őrzi.

is, ahol ismeretterjesztő előadások hangzanak el és természetfotó-vetítéseket láthatnak az érdeklődők. Az 1983-ban indított előadás-sorozatnak két évtizedig, megszűnéséig a Bartók Béla Művelődési Központ adott termet – a Gyermekházhoz hasonlóan mindvégig ingyenesen. Tagjaink az elmúlt két évtizedben közel másfélezer előadást tartottak ingyenesen a megye iskoláiban és művelődési házaiban.

Csoportunk a nyílt kirándulások szervezésében is aktív. Az Európai Madármegfigyelő Napok (EMN) alkalmából szervezett programjainkon az országban több alkalommal a legtöbb részvevőt láttuk vendégül és a legtöbb madarat is ezeken a kirándulásokon figyelték meg a Szegedi Vadasparkban, illetve a kardoskúti és szegedi Fehér-tavon. Minden évben több kirándulást szervezünk ősszel a szegedi Fehér-tóra a vonuló darvak megfigyelésére, tavasszal pedig a Csaj-tóra és a pusztaszeri Búdösszikekre.

Csoportunk Szeged Város Önkormányzatának támogatásával összeállított és kiadott egy ökoturisztikai szórólapot, mely bemutatja a város környékének „zöld” látnivalóit magyar és angol nyelven.

Kilenc tablóból és madárvédelmi rendezésekből álló vándorkiállítás-

sunkat a megye számos iskolájában és művelődési intézményében láthatták az érdeklődők. A Szegedi Vadasparkban a madárbarát kert bemutató összeállításában segítettünk.

MADARÁSZHÁZ A FEHÉR-TAVON

A madarászélet elmaradhatatlan része a táborozás. A Csongrád megyei Természetvédelmi és Ornitológia Tábort (TOT) 1984-ben szervezte meg először dr. Molnár Gyula és Bogdán István, amit még 16 alkalom követett más és más dél-alföldi helyszíneken. Amikor csoportunk 1995-ben megkapta a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságtól az igazgatóság vagyongazdálkodásában álló, a szegedi Fehér-tó melletti ikerház felét, erőinket a fehér-tavi madarászház kialakítására és működtetésére irányítottuk át.

Az átvételkor erősen „lelakott” épületet apránként újítjuk fel: a tetőtérben a galambpadlás helyett szálláshelyet alakítottunk ki, új vízhálózatot készítettünk, berendeztük a konyhát, parkosítottunk, kerítést építettünk és még sorolhatnánk az elvégzett kisebb-nagyobb munkákat. A madárgyűrűzés bemutatósi feltételeinek javítása érdekében 200 m hosszan

pallósort építettünk ki a nádasban álló hálónál. Így az anyagi lehetőségek adta kis lépésekkel, de folyamatosan javul a ház állapota és bővül annak használati lehetősége. A madárgyűrűző tábor szervezése mellett terepi akciók „bázisállomású” is használják csoportunk tagjai a Sándorfalva határában álló házat.

A Fehér-tavi Ornitológiai Tábor („FOT”) célja monitoring és vonulási adatok gyűjtése, másrészt természetismereti tábor tartása fiataloknak, illetve a résztvevők bevonása az Egyesület természetvédelmi munkájába. A tábor 1988-ban partimadár-gyűrűzéssel indult a halastórendszer más részén. A jelenlegi táborhely megszerzésével 1996-ban az ún. Actio Hungarica (AH)-protokoll szerinti nádi énekesmadár-gyűrűzés került előtérbe. Az állandó hálófelületű, költési időszakra koncentrált CES programban is a kezdetektől, 2004 óta részt veszünk. Évente 10-11 ezer madár lábára kerül gyűrű a táborban és kétezer körüli visszafogást regisztrálunk.

Több érdekességet is hozott a tábor. 2003-ban sikerült befogni a rozsdás nádiposzáta két példányát is (júliusban és szeptemberben), amelyek a faj 9. és 11. hazai adatai. Ugyanebben az évben került hálóra két törpevízicsibe is, így a ritka faj mindössze három hazai gyűrűzése – a ko-

© AMPOVICS ZSOLT

rábbi, ugyanitt történt befogással együtt – a mi táborunkhoz kötődik. Ugyancsak hálóra került berki poszáta és kék cinege × lazúrcinege hibrid is. A legnagyobb számban foltos- és cserregő nádiposzátát fogunk be. Sikertült többek között Szerbiában, Horvátországban, Lengyelországban, Oroszországban, Szlovákiában, Csehországban, Ukrajnában, Törökországban, Libanonban és Németországban jelölt, illetve több, korábban hazánkban gyűrzött madár újbóli befogása is, mely feltétlenül jó madártani szakmai eredménynek számít. A Fehér-tavon visszafogott külföldi jelölésű madarak és a táborunkban gyűrzött és külföldön megkerült példányok fogási és visszafogási helyeinek interaktív térképe honlapunkon is megtalálható (<http://www.fotrining.hu/oldal/kulfold.aspx>).

Tagjaink részt vesznek különféle színesgyűrzési programokban is (nagy

© HORVÁTH GYÖRGY

kócsag, kanalasgém, szalakóta, szerecsen- és dankasirály), ahol a jelölésen túl a terepi leolvasásokban is igen aktívak vagyunk.

ÁLLOMÁNYFELMÉRÉSEK

Rendszeres **monitoring tevékenység**ünket egy látszólag egysíkú, de a természetismerőknek változatos tájon folytatjuk. Megyénket a Tisza folyó és hullámtere választja ketté, partjain két, egymástól nagyon eltérő alföldi táj terül el. A Duna-Tisza közti homokhátság mozaikos, tanyás vidék. A néhány hektáros szántók, rétek, szikes tavacsok, erdők között tanyák száza bújnak meg. A változatos vidék számos rejtőzködő természeti kincs otthona. A mélyfekvésű réteken – amit errefelé semlyéknek, vagy „szögadiesen” sömlyéknek hívnak

– védett növényfajokkal, szalakótákkal, kis örgébicsekkel találkozhat az ember. A szikes tavacsokakon és réteken bíbicek, piroslábú cankók élnek. A nagy szikes tavakból kialakított halastavak vízimadár-paradicsomok. A Tiszántúl szántóművelésre alkalmas talajain sokhektáros szántóföldek között haladhatunk. A régi városok határvidékén viszont nagy kiterjedésű puszták maradtak meg, helyenként tűzoknak, kék vércséknek is életteret biztosítva.

A fenti élőhelyeken Csoportunk tagjai terepbejárásaikat az MME Monitoring Központja által ajánlott Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoringja (RTM) és a Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) program alapján végzik, csatlakozva a vízimadár-, kékvércse- és sasszinkronszámlálásokhoz is. A fontosabb védett természeti területe-

© MOLNÁR GYULA

© AMPOVICS ZSOLT

ken legalább havi rendszerességgel gyűjtünk adatokat. A nem védett, de természeti értékekben gazdag területeket költési időszakban látogatjuk, főként a szalakótavédelmi program részeként.

A hazai **gólyafelmérések szervezése** hagyományosan Szegedről történt. Az 1958–1968 közötti censzusok szervezését a Móra Ferenc Múzeum közreműködésével dr. Marián Miklós tagtársunk bonyolította le. Azt követően, 1974–1989 között Jakab Béla tagtársunk koordinálta a felméréseket a Somogyi Könyvtár támogatásával. Az 1994., 1999., 2004. és 2009. évi felmérések szervezésében Lovászi Péter működött közre aktívan. Természetesen saját működési területünk gólyaállományát is figyelemmel kísérrjük, évente felmérjük, fészektartókat helyezünk ki kazánkéményekre és oszlopokra, segítjük az áramszolgáltató és a nemzetipark igazgatóságok munkáját. Mintegy négyszáz gólyafészket ellenőrizzük rendszeresen, a költőállomány 250 fészkelőpár körüli a megyében.

MADÁRVÉDELEM

E téren legfontosabb feladatunknak két fokozottan védett, ritka pusztai madárfaj védelmét tartjuk.

A **szalakóta** hazai állományát másfél évtizede 200–400 párra becsülték. Jelenleg ennek többszöröse költ az ország területén. A növekedésben jelentős szerepe volt a mesterséges odúk kihelyezésének, amiben csoportunk az 1980-as

évek közepétől úttörő jellegű munkát végzett dr. Molnár Gyula elnökünk vezetésével. A programról és annak eredményeiről a Madártávlát 2012. nyári számában (4–9. oldal) Tokody Béla cikkéből tájékozódhattak a lap olvasói.

A szintén az 1980-as években indult **kékvércse-védelmi program** során mesterséges fészkelőházakat helyezünk ki a szarka- és varjúfészkekben költő ragadozómadarak megtelepítésére. A korábban használt fedetlen ládákat folyamatosan cseréljük fel nagyméretű odúkra, melyeket pusztai fasorokban helyezünk ki. Az ország legnépesebb, mesterséges telepen költő kékvércse-kolóniája a Kotymán László vezetésével kezelt hódmezővásárhelyi telepen található.

A Dél-Alföldön kevés olyan öreg erdő található, mely megfelelő fészkelési lehetőséget nyújtana az odúlakó énekes-

© LOVÁSZI PÉTER

madaraknak. Ezért tekinti feladatának Csoportunk az **énekesmadarak mesterséges fészkelőházaikkal történő telepítését**. A madarak számára hasznos költőalkalmatosságoknak a parkokban kihelyezve szemléletformáló, figyelemfelhívó szerepük is van. A leggyakoribb költőfajok a mezei veréb, a széncinege, a seregély és a kék cinege. Érdekesség a 85 évesen is igen aktív id. Galiba Ferenc által a sándorfalvi homokerdőben működtetett odútelepen a kormos légykapó fészkelése (lásd: Ornis Hungarica 15-16., p. 19-24., 2008). Rendszeresen helyezünk ki költőházakat macskabaglyok, kuvikok és denevérek számára is.

Csoportunk korábban ingyenesen biztosította tagjai és az érdeklődő iskolák részére a hazánkban telelő **énekesmadarak téli etetéséhez** szükséges napraforgót. Néhány éve ezt a szolgáltatást nem tudjuk biztosítani tagjainknak, de

© HORVÁTH GYÖRGY

Szerb-Magyar határ menti pályázat a szalakóta védelmében

Az elmúlt két évtized tapasztalatait felhasználva a Szerbiai Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen IPA pályázatot nyertünk („A Natura 2000-es jelölőfajok állategészségügyi monitorozása és védelmi intézkedések”). Ennek keretében nemzeti parkos és szerbiai kollégákkal közösen Magyarországon 850, a Vajdaságban pedig 500 új szalakótaodút helyeztünk ki 2010-2011-ben. A pályázat eredményeiről a www.husrb.mme.hu weboldalon számolunk be. A sikeres együttműködést tovább kívánjuk folytatni, ezért több olyan pályázatot is tervezzük, melyekben a Csongrád Megyei Helyi Csoport fontos szerepet vállal.

nagyméretű etetőt továbbra is üzemeltetünk a Fehér-tavi madártávnál és az Újszegedi Ligetben.

Ragadozómadár-védelmi programunk 1995 óta fut, együttműködve az állami természetvédelemmel, elsősorban a rétisasra, a parlagi sasra és a kerecsensólyomra koncentrálna. A megyéből a nyolcvanas évek végére a **rétisas** kipusztult, mint fészkelő faj. Az 1990-es években elkezdett műfészkeképítések és a téli etetés eredménye is, hogy 2000-ben (a tiszai cianidszennyezés évében) már ismét két pár rétisas költött a megyében, és azóta újabb 10 pár foglalt revírt a térségben. Több pár parlagi sas is megjelent megyénkben az utóbbi években és a nagyfeszültségű villamos

hálózatok oszlopaira kihelyezett kerecsensólyom-költőládák közül is többet használnak a sólymok.

Csoportunk is folyamatosan végzi a madarakra **veszélyes középfeszültségű oszlopsorok felmérését**. Jó a kapcsolatotunk az EDF-DÉMÁSZ ZRt. szakembereivel, segítséget nyújtottunk egyes madárvédelmi eszközök fejlesztésében is.

A sérült madarak mentését – országosan is úttörő jelleggel – Salamon László, majd Mihály Lászlóné és Mihály László kezdte meg már az 1970-es években. A tapasztalataikról szóló „Madarakat mentettem” című könyvet az MME helyi csoportja adta ki. Később dr. Kókai Károly állatorvos tagunk végzett nagy munkát e téren. A madarak gyógyke-

© HORVÁTH GYÖRGY

zelését jelenleg a Szegedi Vadasparkban végzik, így elsősorban a tanácsadásban, beszállításban működnek közre tagjaink.

TERÜLETEK VÉDETTÉ NYILVÁNÍTÁSA

Szeged Város Önkormányzata 22, a CSEMETE Egyesület tagjai által helyi védelemre javasolt terület kezelési tervének elkészítését Csoportunkra bízta és a lakossági fórumok során is támaszkodott segítségünkre. A javaslatban szereplő területek mintegy felét 2011-ben védetté is nyilvánította a város Közgyűlése. Az erdős területek védettségére még várni kell, de így is jelentős eredménynek számít például egyes gyepterületek vagy a Fehér-tónak a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzetből korábban kimaradt részének védetté nyilvánítása. A védetté nyilvánítási eljárások kapcsán meg kell jegyezni, hogy a később a Körös-Maros Nemzeti Park kezelésébe kerülő, Csongrád és Békés megye határán elterülő nagy puszták védettségét is dr. Molnár Gyula, csoportunk elnöke kezdeményezte és ő szorgalmazta, hogy a megalakuló nemzeti park része legyen a Maros hullámtere is.

MADARÁSZÉLET

A fent felsorolt programokról a tagjainknak küldött meghívókban, valamint elektronikus hírlevelünkben adunk hírt

© HORVÁTH GYÖRGY

és a programok listája megtalálható internetes honlapunkon is a www.feherto.hu címen. A honlapot Kiss Ákos tagtársunk készítette (ahogyan a gyűrűzési munka adatbeviteli és elemzési részét segítő FOT Office számítógépes programot is). A honlapon nem csak különféle érdekességek és adatok találhatóak a Fehér-tóról és táborunkról, de sok, a térségben folyó munka eredményeit bemutató publikáció is.

A lakosság eloszlása és az egyetem miatt Csongrád megyére és Csoportunkra is jellemző a Szeged-központúság. Szeretnénk ezért más településeken is aktív „magokat” életre hívni és segíteni. Jó példa erre Hódmezővásárhely, ahol Borbáth Erna szervezésével egy lelkes csoport dolgozik, évente több tucat terepi programot megszervezve. Munkájuk érdekes eredménye a bajszos poszáta megfogása a városszéli téglagyári kubikgödörknél.

Szeretnénk a közeljövőben a korábban információs pontként és könyvtárként is üzemelő, saját tulajdonú, 28 m²-es irodánkat felújítani és újra megnyitni a tagok és az érdeklődők előtt. További tervünk a panelprogram miatt visszaszoruló sarlósfecskék és denevérek lakóhelyeinek pótlása mesterséges odúkkal, vagy az 1980-ban megjelent a „A Dél-Alföld madárvilága” című könyv aktualizált kiadásának elkészítése is. Reméljük, hogy mindehhez az utóbbi években drasztikusan csökkenő mértékű hazai pályázati támogatási rendszer helyett sikerül megtalálni az anyagi forrásokat is.

© LOVÁSZI PÉTER

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A fenti programokat a Csoport tagjai nagyrészt önkéntes munkában végezték (főállású alkalmazottunk, illetve polgári szolgálatosunk 1986–2006 között volt). Sajnos aktív tagjaink közül Jakab Béla, Marián Miklós és Puskás Lajos már nem lehet velünk – emléküket megőrizzük. Valamennyi aktív tagunk és segítőnk felsorolása lehetetlen lenne, hiszen eddig több, mint ezren léptek be tagjaink sorába, s ebből sokan ma is aktív tagok. Valamennyiük munkáját és támogatását ezúton is megköszönik a Csoport vezetőségének tagjai: dr. Molnár Gyula elnök, Tokody Béla titkár, Barkóczi Csaba, Borbáth Erna, Kiss Orsolya, Lovászi Péter és Mészáros Csaba vezetőségi tagok.

*Lovászi Péter
és Tokody Béla*

© HORVÁTH GYÖRGY

© PÁLVOGNYI ÉVA

Daru

A darufélék családjába 15 faj tartozik. Dél-Amerika kivételével valamennyi földrészen élnek, jellemzően azonban az északi félteke madarai. Az Egyenlítőtől délre csak 5 fajuk él, ebből három Afrikában, kettő pedig Ausztráliában fordul elő. Az északi féltekén fészkelő darvak vonuló madarak, a kemény telek elől délre húznak.

© BODNÁR MIHÁLY

ÉVEZREDES KAPCSOLAT

Az elegáns megjelenésű daru már évezredekkel ezelőtt felkeltette az emberiség érdeklődését. Az óegyiptomiak már tartottak szelíd darvakat, ugyanakkor „napmadárként” is tisztelték azokat. A görög és a római kultúrákban is jelen volt a daru. A későbbi korokban a különböző létesítmények őrzésére tartott libák mellett, mint különösen éber madarat, darut is tartottak, amely az ellenség megjelenését hangosan jelezte. A XVI. században a daru már megjelenik a festményeken és más művészeti ágak alkotásaiban is. Azonban nemcsak tisztelték és használatként tartották a darvakat, hanem egész Európában fogyasztották is őket. A korai jégkorszakból származó maradványokban szinte mindenütt ke-

rültek elő darucsonatok, jelezvén, hogy akkoriban általános volt az étkezési célra történő hasznosításuk. A későbbi korokban a húsát, esetleg tojását is fogyasztották, a tollából díszeket készítettek, csontját pedig eszközök készítésére használták. A daru és az ember kapcsolata napjainkban is különleges. A „sas” mellett nincs még egy másik „madárfaj”, amelyet olyan széles körben használnának szimbólumként. A német Lufthansa mellett, a japán, az ugandai, a namíbiai légitársaság és a kínai Xiamen Air Line szimbóluma is daru, persze mindegyiké másik faj. Uganda állami címerében is megtalálható az Afrikában élő koronás daru, és az egyik afrikai légitársaság gépeit is a paradicsomdaru képe díszíti.

lata napjainkban is különleges. A „sas” mellett nincs még egy másik „madárfaj”, amelyet olyan széles körben használnának szimbólumként. A német Lufthansa mellett, a japán, az ugandai, a namíbiai légitársaság és a kínai Xiamen Air Line szimbóluma is daru, persze mindegyiké másik faj. Uganda állami címerében is megtalálható az Afrikában élő koronás daru, és az egyik afrikai légitársaság gépeit is a paradicsomdaru képe díszíti.

KIPUSZTULÁS KEZDETE ÉS VÉGE

A trombitás daru (*Grus americana*) a múlt század elején kezdett fogyatkozni. 1940-ben teljes állománya már csak 16 példányból állt. A jól megtervezett és

következetesen végrehajtott, gyakorlati természetvédelmi intézkedéseknek és a fogságban élő állatok sikeres szaporításának köszönhetően 1995-re a teljes állomány elérte a 330 egyedet, melyből 150 madár a természetben, míg a többi fogságban élt.

A nálunk valaha fészkelte, ma átvonuló daru (*Grus grus*) Eurázsia északi részén él. Az összes faj közül ennek a legnagyobb az elterjedési területe, amely Észak-Európától egészen Kínáig terjed. Norvégiában, Svédországban, Finnországban, Dániában, Németországban, Lengyelországban, Csehországban, a balti államokban, Fehéroroszországban, Ukrajnában, Oroszország európai és ázsiai részein is költ. Kínában, Mongóliában és Kazahsztánban is fészkel, de elszigetelt állománya megtalálható Törökországban és Tibetben is.

HATÉKONY VÉDELEM, VISSZATELEPÜLÉS

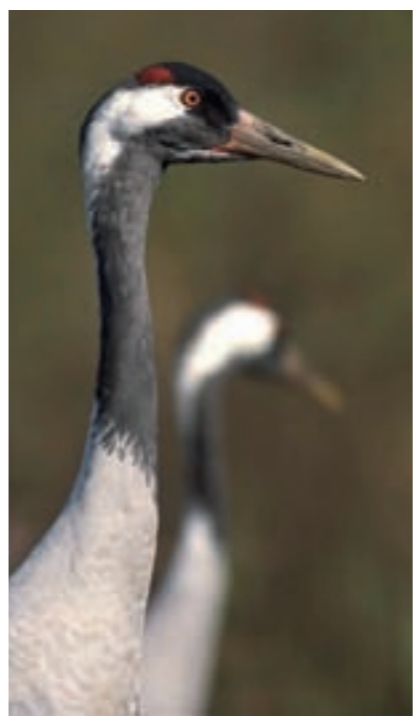
A természetvédelem az utóbbi 50 évben egész Európában megerősödött. Az egyes államok számos olyan intézkedést hoztak, melyek mindegyike segítette a daru és persze vele együtt sok más faj megerősödését. A vizes területek megőrzése az európai természetvédelem egyik kiemelt célkitűzésévé vált. A darura irányuló vadászat gyakorlatilag mindenütt megszűnt. Az egyre nagyobb mennyiségű terményt előállító mezőgazdaság is nagyban segíti a jelentős állományok fennmaradását, elsősorban azzal, hogy a betakarítás során elhullott magvak biztos táplálékot kínálnak a fészkelő, vonuló madaraknak. A fészkelőhelyeket, a vonulási útvonalakat és a telelőterü-

© BODNÁR MIHÁLY

A daru nemcsak Magyarországról pusztult ki, mint fészkelő madár. Angliából 1650-ben tűnt el véglegesen, Olaszországból 1881-ben, Spanyolországból 1954-ben, de kisszámú fészkelőállománya költött Hollandiában, Franciaországban, Bajorországban is.

Magyarországon a daru a XIX. században a Hanságban, a Balatontól délre elterülő berkekben és az Ecsedi-lápon is rendszeres fészkelő madár volt. Eltűnése egyértelműen összefüggésbe hozható a számára alkalmas fészkelőhelyet biztosító, hatalmas kiterjedésű lápok lecsapolásával, kiszáritásával, illetve átalakításával. Bizonyára a tojásgyűjtésnek, a vadászatnak és a változó ökológiai körülményeknek is jelentős szerepe volt abban, hogy számos területről, így hazánkban is eltűnt, mint fészkelő madár.

© BODNÁR MIHÁLY

leteket egyaránt érintő átfogó védelmi intézkedéseknek köszönhetően a daru európai állománya minden korábban remélt mértéket felülmúlóan megerősödött. Földrészünkön 350 000 példányra becsülik állományát, amelyben a fészkelő párokon kívül természetesen benne vannak a még ivaréretlen, vagy ivarérett, de költőhely hiányában nem fészkelő egyedek is. Az állomány jelentős mértékű növekedését szemlélteti az, hogy egyes térségekben már nem jut minden párnak fészkelőterület. Az európai állomány a világalállomány kétharmad része. Legnagyobb számban Finnországban (75 000 pár), illetve Svédországban (23 000 pár) költ, de a németországi állomány is 4000 pár körüli.

Az állományemelkedés szerencsére azzal is együtt járt, hogy újra megtele-

pedett több korábbi költőhelyén, például Franciaországban, Belgiumban és másutt is. Ilyen visszatelepedésnek köszönhető, hogy az északi határainkhoz közeli szlovákiai szennai halastórendszeren 2010-ben sikerült bizonyítani költését. Az állománynövekedésnek köszönhetően jó esélyünk van arra, hogy a daru a közeljövőben Magyarországon is újra megtelepedjen. Ugyanakkor viszont az egyre melegebb és szárazabb időjárás nem kedvez a daru visszatelepedésének.

FÉSZKELÉS, FIÓKANEVELÉS

A daru a nedves területek fészkelő madara. Költ lápréteken, mocsarakban, égerlápokon – bent az erdőben –, de megtelepszik mezőgazdasági művelésű kisebb-nagyobb vizes területeken is. Néhány évvel ezelőtt a Meklendburgban folyó kutatásokba volt szerencsém bepillantani. A helyi szakemberek több fészkekhez is elvittek és magam is találtam egyet egy égererdőben. A fészkek többsége fűzlápfoltokban, nádasban, illetve mezőgazdasági területen lévő vizes mélyedésben volt. A legérdekesebb fészkek éppen egy gabonatóbla közepén lévő, negyedhektárnyi, sekély vizű mélyedésbe épült. A fészken kotló madár már több száz méterről szabad szemmel látható volt és a közelében dolgozó traktortól sem hagyta magát megzavarni. Ezeket a fészkelőhelyeket a víz mélysége a fészkek körül általában nem haladta meg a fél métert, szemben az égererdőkben lévő fészkeivel, amelyeknél mellig ért a víz. A fészkek a közvetlen környékéről összegyűjtött növények halmaza, amely szigetként emelkedik ki a vízből, mint egy hatalmas szárcsa- vagy vöcsök-fészkek. A daru általában két tojást rak, melyeken mindkét szülő felváltva kotlik. A fészkek hagyó fiókákat szülei vezetgetik. Tízhetes korukra válnak röpképessé, de a családok hosszú ideig együtt maradnak. Ezt ősszel az átvonuló csapatoknál is megfigyelhetjük. Gyakran két öreg és két fiatal daru repül összetartó, kis csoportban, sőt a fiatalok még ilyenkor is hallatják táplálékkérő hangjukat.

A daru elsősorban növényevő, a zöld növényi részeket csipegeti. Ezért mond-

© HARASZTHY LÁSZLÓ

© HARASZTHY LÁSZLÓ

© HARASZTHY LÁSZLÓ

© BODNÁR MIHÁLY

Az MME YouTube csatornáján nemcsak hajnali daruhúzásról, de egy pusztai itatónál töltött napjukról is talál videofelvételeket. Ezek leggyorsabban úgy találhatóak meg, ha a keresőmezőbe beírjuk a „Darvak” kulcsszót.

ják azt, hogy a daru legel. Természetesen nem csak zöld növényi részeket fogyaszt, hiszen például a nálunk ősszel átvonuló darutömegek előszeretettel táplálkoznak a learatott kukoricaföldeken, ahol a kipergett szemeket szedik össze. Rendszeresen isznak és fürdenek is. Az őszi csapatoknál megfigyelhetjük, hogy a vizektől távolabbi legelőkön, kukoricatarlón táplálkozó madarak napközben egy-egy alkalmas vízhez visszatérnek.

VONULÁS

A madarak vonulása évezredek óta az emberi érdeklődés középpontjában van, különösen az olyan fajok vagy térségek vonatkozásában, ahol nagy egyedszámú madár igen látványosan vonul. Ilyen például a különböző nagytestű ragadozómadarak és gólyák átkelése a Gibraltári-szoros felett, vagy a Boszporusznál található vonulási útvonal is. Bár a darvak nem ezt a két vonulót használik, legalább olyan látványosan haladnak dél felé, mint említett társaik. Az Észak-Európában fészkelő darvak már a fészkelőterületen nagy csapatokba verődnek, és így haladnak dél felé. Ismert egy nyugati repülési irány, amelynek korábbi végállomása a spanyolországi Extremadura volt, manapság azonban már főleg Franciaországban telelnek. A keleti útvonalon haladók nagy tömegben érkeznek a Kárpát-medencébe. Az első már augusztus végén megjelennek és gyakran december elejéig kitartanak. A telet többségében a mediterrán térségben töltik, elsősorban a Földközi-tenger afrikai partjai közelében. Ahogy az időjárás megenyhül, megjelennek az első, a költőhely felé haladó csapatok. Míg az őszi vonulás elhúzódó, addig a tavaszi sokkal gyorsabban zajlik és az átvonuló madarak nagyobb része meg sem pihen nálunk. Tavaszi vonulásuk május elején befejeződik, az utána megfigyelt madarak ivaréretlen, fiatal példányok, amelyek nálunk töltik a nyarat. A korábban színes gyűrűvel ellátott, majd később műholdas követővel felszerelt darvak által szolgáltatott adatok alapján tudjuk, hogy hozzánk a Finnországban és

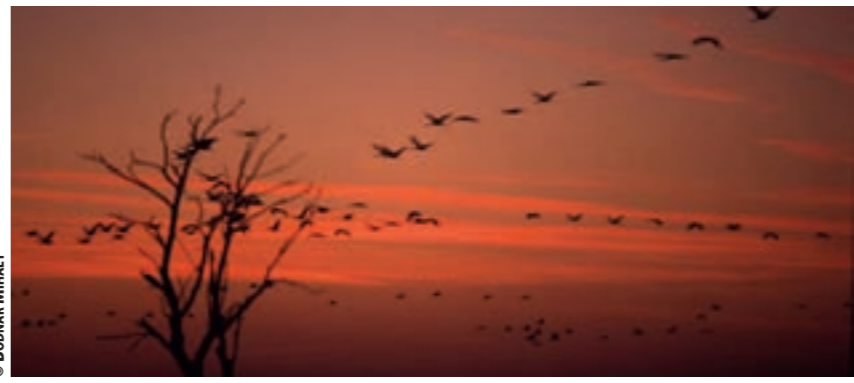

© BODNÁR MIHÁLY

a balti államokban fészkelők érkeznek. Magyarországon korábban – az 1970-es években – Kardoskút környékén gyülekeztek több ezres, néha tízezres vonuló csapatok. A környező pusztákon és kukoricaföldeken táplálkoztak mindaddig, míg a fagyok továbbvonulásra készíteték őket. A Hortobágyi Nemzeti Park létesítése után (1973), a természetvédelmi intézkedéseknek és a vadászat okozta területzavarás megszüntetésének köszönhetően hatalmas, zavartalan puszták várták a vonuló darvakat, melyek fokozatosan birtokba vették a területet. Ma már az sem ritka, hogy akár száz-ezer daru tartózkodik a térségben, de a dél-alföldi éjszakázóhelyeken is több tízezer madár gyűlik össze. Októberben és november első felében a nemzeti park környékén bármerre autózunk, láthatunk darvakat, különösen akkor, ha frissen aratott kukoricaföldek közelében haladunk el. Az évtizedekkel ezelőtt még rendkívül félnéknek ismert madár mára, a zavartalanságnak köszönhetően, gyakran egészen közelről is megfigyelhető. Többek között ez az egyik oka annak, hogy egyre gyakrabban figyelnek meg színes gyűrűvel jelölt madarakat. A vonulás során nálunk tartózkodó darvak napközben kisebb-nagyobb csapatokban keresik a táplálékot, de egy-egy zavar-

tan helyen együtt töltik az éjszakát. Az éjszakázóhelyek környékén szürkület előtt elkezdnek gyülekezni a csapatok, de nagyon sokan szinte a teljes sötétedés beállta után érkeznek. A gyülekező madarak azután többnyire egyszerre indulnak el az éjszakázóhelyre. Ezt a rendkívül látványos, egy életre szóló élményt jelentő eseményt az utóbbi évtizedben nagyon sokan megtekintették már. A közbeszédben daruvonulásnak nevezett jelenség azonban nem az igazi vonulás, ami általában nagy magasságban zajlik, hanem az esti éjszakázóhelyre történő beszállás, illetve a reggeli kirepülés. Aki egy ilyen eseményt egyszer megtekintett, az nemcsak egy élménnyel lett gazdagabb, hanem azt is megértette, hogy mások mellett miért van szükség nagy kiterjedésű, védett területek létesítésére, miért olyan fontos a fészkelőhelyen kívül a vonulási útvonalon és a telelőterületen is a zavartalanság biztosítása, és miért nem engedhető meg számos nagy tömegben vonuló faj vadászata. A nyári lúd vadászhatóvá tételével biztosan együtt jár majd, hogy a korábban békésen legelésző, de éber madarak újra félnékké, idegessé válnak. Kérdés, hogy ez milyen módon fogja befolyásolni a fészkelőállományainkat?

Haraszthy László

© BODNÁR MIHÁLY

Nemzetközi szervezetünk, a BirdLife története II.

– 1992-től napjainkig –

A BIRDLIFE GYORS FEJLŐDÉSE

Történetünk első részét 1992-ben fejeztük be (Madártávlát 2012. őszi szám, 4–7. oldal), amikor a BirdLife megalakult. Egy évvel később, 1994-ben, 53 partnerszervezet részvételével megtartotta első világkonferenciáját a németországi Rosenheimben, ahol az MME, mint alapító tag képviselte Magyarországot.

A szervezet első elnöke, Gerard A. Bertrand (USA), első vezérigazgatója

Christoph Imboden (Svájc) volt. Ebben az időszakban Noor jordán királynő volt a tiszteletbeli elnök. 2004-ben a partnerek Gerard A. Bertrand utódául a norvég Peter Schei-t választották meg, aki azóta is betölti ezt a tisztséget. Ekkor Takamodo japán hercegnőt is tiszteletbeli elnöké választották. Christoph Imboden-től 1996-ban Mike Rands (Nagy-Britannia) vette át a vezérigazgatói tisztséget, 2009-től pedig Marco Lambertini (Olaszország) követi őt ezen a poszton.

A BirdLife Titkárság ma 200 alkalmazottal regionális irodáiból koordinálja és támogatja a partnerszervezetek munkáját. Ez alatt az időszak alatt a BirdLife a nemzeti szervezetek globális hálózatává fejlődött. Mára az MME és 116 partnere a világ minden térségében meghatározó természetvédelmi erővé vált. Nemzetközi szervezetünk minden kontinensen jelen van és 7500 alkalmazottjával a természetvédelem ügyéért dolgozik. A közel 10 ezer MME tag és 30 ezer támogató a világ legjelentősebb: 2,7 millió tagot és 10 millió támogatót számláló természetvédelmi mozgalmának a része.

AZ EURÓPAI ÉS KÖZÉP-ÁZSIAI RÉGIÓ

A BirdLife nemzetközi hálózata régiókra tagolódik, ezek: Európa és Közép-Ázsia, Közel-Kelet, Ázsia, Afrika, Csendes-óceáni térség és Amerika. A régiókban zajló munka koordinálására a Cambridge-ben található Nemzetközi Titkárság mellett a BirdLife regionális titkárságokat tart fenn a következő városokban: Brüsszel (Belgium), Amman (Jordánia), Tokió (Japán), Suva (Fidzsi-szigetek), Quito (Ecuador). Az MME az európai és közép-ázsiai régióhoz tartozik, amely a többi 43 partnerrel a nemzetközi hálózaton belül a legjelentősebb. A régió első titkársága Cambridge-ben a Nemzetközi Titkársággal együtt alakult meg, majd 1999-ben a holland kormány jóvoltából Wageningenbe költözött. Időközben az Európai Unió munkája szükségessé tette egy brüsszeli EU iroda kialakítását is. A két iroda 2006-ban összeolvadt és ma 14 alkalmazottal Brüsszelből segíti a régió partnerszervezeit és koordinálja az érdekérvényesítő tevékenységet.

Az európai partnerszervezetek között találhatóak a legrégebbi szervezetek, mint a 123 éves brit RSPB, a 113 éves holland Vogelbescherming Nederland és a német NABU. Nem mellesleg ezek a szervezetek rendelkeznek a legnagyobb tagsággal is: az 1,9 millió brit, a 450 ezer német és a 153 ezer holland tag a BirdLife teljes tagságának több, mint felét adja. Ennek megfelelően a régió súlya meghatározó a szervezetben, különösen hogy ezek a nagy szervezetek nagyon sok globális programot, illetve partnert támogatnak más régiókban is. Az MME 10 ezer tagjával az európai középmezőny tagja, azonban Közép-Kelet-Európában messze az élen jár.

EURÓPA BUDAPESTRE JÖN ÉS BEFOGADJA KÖZÉP-ÁZSIÁT

A BirdLife partnerei 4 évente világkonferencián találkoznak, hogy megvitassák a következő időszak stratégiáját és bemutassák eredményeiket. Az MME eddig valamennyi világkonferencián képviseltette magát. A legutóbbi konferencia 2008-ban Buenos Airesben volt, a következőnek pedig Ottawa ad otthont. A világkonferenciák közötti időszakban a régió partnerszervezetei évente kisebb értekezleteken, illetve a két konferencia között félúton egy regionális konferencián találkoznak, hogy összehangolják a regionális feladatokat. Az MME a kezdetektől aktívan részt vett az európai együttműködésben. 1995-ben Budapesten rendeztük meg az európai szervezetek értekezletét, 2011-ben Magyarország Európai Unió soros elnökségének időszakában pedig az európai konferenciát. Ez az esemény 42 ország 114 képviselőjének részvételével zajlott, és arról is emlékeztetes marad, hogy itt csatlakozott az európai régióhoz Közép-Ázsia a régió legújabb partnereivel: ACBK (Kazahsztán), NABS (Kirgizisztán) és UzSPB (Üzbegisztán). A csatlakozás azért is mérföldkő a BirdLife történetében, mert több nyugat-európai tagszervezet hosszú ideje dolgozott ennek előkészítésén annak érdekében, hogy ez a madárvédelmi szempontból különösen fontos régió is bekapcsolódjon a nemzetközi vérkeringésbe.

Az MME delegációja az 1995-ben Budapesten rendezett európai értekezleten (Madas Katalin, Haraszthy László, Kállay György és a háttérben Márkus Ferenc)

Takamodo hercegnő megnyitja az Argentinában megrendezett találkozót. A képen Mike Rands és Takamodo hercegnő

A bemutató kiállítás Argentína, Buenos Aires 2008

A konferenciák fontos eseménye a partnerek bemutató kiállítása, ahol minden szervezetnek lehetősége van anyagai bemutatására, tevékenységének ismertetésére és ötletek, tapasztalatok gyűjtésére.

A világkonferenciák között a BirdLife irányítását a Világtanács és az egyes régiós bizottságok látják el, amelyek tagjait a világkonferencián, illetve ennek keretében a regionális tanácskozásokon választják meg. Az MME-t az Európai Bi-

BirdLife partnerszervezetek logói

A BirdLife nemzetközi hálózata által lefedett országok

zottságban 1999–2004 között Fidlóczky József képviselte, akit az Európai Bizottság elnöki tisztjére, illetve a Világtanács tagjának a Malajziában tartott világkonferencián választották meg 1999-ben.

A GLOBÁLIS PROGRAMOK

A BirdLife a konferenciákon elfogadott stratégiának megfelelően globális prog-

ramokat működtet. Ezek a programok a következők:

- fajvédelemi tervek készítése,
- az IUCN vörös könyve madarakra vonatkozó részének rendszeres felülvizsgálata,
- a veszélyeztetett fajok védelme, a kihalások megakadályozása,
- Fontos Madárelőhelyek (IBA) kijelölése és védelme,

Halmos Gergő és Madas Katalin az MME standjánál, Buenos Aires 2008

A szlovák stand, Budapest 2011. A képen Miro Demko, SOS BirdLife Szlovákia

Csoportkép a 2011. évi BirdLife európai konferenciáról, Budapest

- a vonuló madarak védelme a vonulási útvonalakon,
- tengeri madarak védelme a rossz halászati módszerektől,
- helyi közösségek, szervezetek megerősítése,
- az erdei élőhelyek védelme,
- a klímaváltozás hatásainak tanulmányozása és lehetséges mérséklése.

Ahogy az MME esetében, úgy nemzetközi téren is a legismertebb és leglátványosabb munka a fajvédelem területén folyik. Partnereink világszerte természetvédelmi projekteket szereztek meg a veszélyeztetett fajok védelme érdekében. A kihalások megakadályozását célzó program a globálisan veszélyeztetett fajokkal foglalkozik, ezek közül is a kritikus veszélyeztetett 189 fajra koncentrálnak. A program keretében ezek közül már 70 faj részesült célzott védelmi akciókban és egyes esetekben a folyamatot sikerült is visszafordítani.

Mint az ICBP 90 évvel ezelőtti alakulásakor, úgy most is egyik központi kérdés a vonuló madárfajok védelme. Az összes madárfaj kb. 20%-a rendszeres vonuló, minden tizedik vonuló madárfaj pedig globálisan veszélyeztetett. A vonuló fajokat különösen sok tényező veszélyezteti és védelmük csak több ország összefogásával biztosítható. A program keretében a BirdLife International az egyes vonulási útvonalak mentén koordinálja partnerszervezetei munkáját és lép fel a nemzetközi jogi szabályozás fejlesztése érdekében.

A BirdLife talán legnagyobb hatású programja a Fontos Madárelőhelyek (IBA) Program. Ennek keretében a veszélyeztetett madárfajok védelme szempontjából legjelentősebb területeket egy előzetesen kialakított és széles körben megvitatott módszer alapján jelölték ki. 2010-re már a Föld minden szárazföldi régiójában volt IBA terület, melyből eddigre közel 12 000-et azonosítottak. Idén jelent meg az első atlasz, amely a világ legfontosabb tengeri IBA területeit mutatja be. Mára az IBA területek hálózata a biológiai sokféleség védelméhez szükséges legteljesebb területi hálózat. A program súlyát és a BirdLife munká-

jának elismertségét jelzi, hogy az Európai Unióban – így Magyarországon is – a Natura 2000 hálózat Különleges Madárvédelmi Területeinek (SPA) kijelöléséhez is – miután azt az Európai Bizottság tudományosan megalapozottnak tekinti – az IBA módszertant használták fel.

Az élőhelyek és a szélesebb értelemben vett táj védelme érdekében a partnerszervezetek és a titkárság a földhasználatot vagy tengerek állapotát meghatározó mezőgazdasági, erdészeti, halászati, vízügyi és energiaügyi politikák alakításában is jelentős szerepet vállalnak. Régióinkban a brüsszeli iroda kiemelkedően fontos feladata az Európai Unió szakpolitikáinak befolyásolása. A természetvédelmi irányelvek: a Madárvédelmi és az Élőhelyvédelmi Irányelv mellett különös figyelmet fordít az Európai Unió Közös Agrár- és Halászati politikájának módosítására, mivel az európai madárállományokra ezeknek van a legnagyobb hatása. Az elmúlt évtizedekben például az EU agrártámogatási rendszerre Európában megtizedelte a mezőgazdasági területekhez kötődő madárfajok állományait.

A BIRDLIFE MI VAGYUNK

A BirdLife nemzeti partnerei – legyenek kicsik vagy nagyok, szegények vagy gazdagok – minden országban a természetvédelemben alapvető szerepű szakembereket, aktivistákat és önkénteseket fogják össze, ezzel a nemzetközi hálózaton belül egyedi nemzeti szintet képviselnek. Az, hogy a BirdLife hálózata önálló, nemzeti gyökerekkel rendelkező szervezetekből áll, biztosítja, hogy helyi, nemzeti, regionális és globális szinten is olyan hosszú távon fenntartható és költséghatékony munkát legyenek képesek végezni, ami a partnerszervezetek tagjainak munkáján alapul.

Emellett az MME és partnerei szerette a világban közös jövőképpel rendelkeznek, közös stratégiát és programot képviselnek. A BirdLife egyedi, sajátos felépítése a helyi szinttől a nemzetköziig biztosítja, hogy a nemzetközi programok a helyi tapasztalatokon alapuljanak és, hogy a helyi munkát nemzetközi érdek-

Fidlóczky József átveszi a BirdLife Európai Bizottságának elnöki tisztjét Fritz Hirt-től (1999 Malajzia)

Az 1999-ben Malajziában megválasztott Európai Bizottság tagjai balról: Alison Duncan (LPO), Costas Papaconstantinou (HOS), Alistair Gammell (RSPB), Johanna Winkelman (Vogelbescherming), Fidlóczky József (MME), Alejandro Sánchez (SEO), LarsLindell (SOF)

A Fontos Madárelőhelyek (IBA) globális hálózata

érvényesítő munka, tudományos háttér és tapasztalatcsere támogassa.

Mi együtt vagyunk a BirdLife. Minden egyes partnerszervezet fontos eleme az egésznek, együtt olyan célokat tudunk megfogalmazni és elérni, amiről egy-egy szervezet külön nem is álmodhatna. 90

év tapasztalatával és 20 év szorosabb együttműködéssel a hátunk mögött készen állunk az új kihívásokra, mert azok a 90 év elteltével sajnos csak szaporodtak.

*Halmos Gergő, Madas Katalin,
Haraszthy László, Fidlóczky József*

© Nagy Károly

Tisza, az egyik fiatal jeladós gólya szabadon engedése után

táron átnyúló projektünk keretében. A GSM modulnak köszönhetően ezek a jeladók már közvetlenül nekünk küldik az adatokat, naponta több alkalommal is friss információkkal rendelkezünk a jelölt madarak pontos helyéről, s az útjukat bárki nyomon követheti internetes adatbázisunkban.

A GÓLYÁK NYOMON KÖVETÉSE

A műholdas jeladók alkalmazása a vonulási útvonalak jobb megismerése mellett lehetővé teszi a legfontosabb pihenőterületek, s az ott jelentkező veszélyeztető tényezők azonosítását is. Az idei évben

Tisza október elején éppen Szudán északi részén járt. A jeladós madarak útja nyomon követhető a www.satellitetracking.eu honlapon

The screenshot shows a web interface for tracking birds. At the top, there's a list of birds with their names and tracking IDs. Below that is a map of Europe with a red dot indicating the current location of a tracked bird. A small inset image shows a stork. At the bottom, there are logos for the European Union and other organizations.

megjelölt gólyák sérülten vagy legyengülve befogott, majd megerősödött és később elengedhetővé vált példányok, így megjelölésükkel tapasztalatokat szerezhetünk arról is, hogy az így visszavádított gólyákra milyen speciális veszélyek leselkednek.

Úton hazafelé Marty érdeklődéssel hallgatta a Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) programunk részleteit, s számára annak működése is a sci-fi kategóriájába illő volt. 1985-ben az MMM programot nem tudtuk volna elindítani, hiszen nem rendelkezünk azokkal a térinformatikai rendszerekkel, melyekkel a topográfiai térképekre könnyen és gyorsan rányomtathattuk a megfigyelési pontokat és azok 100 méter sugarú körzetét. Ez a lehetőség még akkor is gyerekcipőben járt, amikor 1998-ban elkezdtük az MMM-et. Arról ne is beszéljünk, hogy mennyivel kevesebben voltak azok, akik jól ismerték a gyakori madárfajokat, hiszen jobb esetben az „Európa madarai” 3. kiadását használhattuk. Azt pedig tényleg nehéz elképzelni, hogy akkoriban évente 200–300 ember odamenjen madarakat számlálni, ahová mi küldjük őket: szántóföldre, nemesnyarasba vagy éppen egy parkolóba. Emlékszem, 14 éve mekkora lehetőség volt az is, hogy minden, az MMM-ben részt vevő felmérőnek három magnókazettát küldhettünk a madárhangok gyakorlásához. Ma pedig sokan már

nemhogy a magnókazettát, de a CD-ke sem tudják mivel lejátszani. Az MMM indulásakor hazánkban még csak 70 ezer számítógép kapcsolódott az internetre, 2011 decembereében ez a szám már meghaladta a 4,3 milliót, a mobilinternet-előfizetések száma pedig átlépte a 2 milliót. Így ma már természetes az új felmérőinknek, hogy online elérhetik adatbázisunkat, s a mobiltelefonjukban lévő GPS- és internetkapcsolat segítségével akár a terepen is láthatják megfigyelési pontjaikat a nagyfelbontású műholdfelvételeken. Erre azért McFly is felkapta a fejét, s valószínűleg én is nagyokat pislogtam volna, ha mindezt 27 éve valaki megpróbálta volna elmagyarázni.

Egy ilyen terepi nap után is számos olyan „kütyüt” mutattunk időutazó vendégünknek, melyek alapján kijelenthető, hogy az elmúlt két-három évtizedben alapvetően változtak meg azok a technológiák, melyekkel a madarak állományait monitorozzuk. De még ma is nélkülözhetetlen a felkészült és tapasztalt felmérők, kutatók részvétele ebben a munkában, s fontos, hogy a modern technika ezt ne feledtesse el!

Vajon milyen lesz a madarászok esz-köztára mondjuk 2035-ben? Akkor már valószínűleg műholdakról követjük nyomon a fecskéket is. Reméljük, hogy lesznek még fecskéink! Kevésbé valószínű, de lehet, hogy öklömnyi drónok (pilóta nélküli repülő szerkezetek) keresik fel rendszeresen az MMM mintaterületeinket, s a terepen nemcsak a madarak számlálását végzik el, de fel is töltik adataikat a központi adatbázisba. Érdekes eljátszani a gondolattal, hogy így lesz, amikor már nyugdíjas madarász lesznek. Mert ami ma még tudományos fantasztikum, annak egy szelete holnap a mindennapok része lesz.

A fecskék geolokátoros jelölését, a gólyafészkek webkamerás megfigyelését és a gólyák jeladós nyomonkövetését a „Madárvédelem és kutatás határok nélkül” (HUSK/1101/2.2.1/0336) projekt keretében, a „Magyarország - Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program 2007-2013” támogatásával végeztük.

További információk: www.kuvik.eu és www.satellitetracking.eu

Nagy Károly

AZ 5000. REGISZTRÁLT TAGOT KÖSZÖNTÖTTÜK...

Budapest XII. kerületében, az MME Központi Irodájától alig néhány kilométerre létesült az 5000. regisztrált madárbarát kert. Az idén 10 éves jubileumát ünneplő Madárbarát kert programot 1992-ben indította el a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület azzal a céllal, hogy széles körben terjessze azokat a napi madárvédelmi ismereteket, melyek nem csak a madarak életét segítik, de madármegfigyelési élményekhez is juttatják az embereket.

Az 5000. Madárbarát kert regisztrációs csomagot – kis ünnepség keretében – személyesen adta át Szécsi Annának Halmos Gergő, az MME ügyvezető igazgatója.

Az MME Madárbarát kert programjának az átadás napján már 5013 regisztrált tagja volt, ezek a programok szerinti megoszlása a következő (zárójelben a már megítélt elismerőtáblával rendelkezők száma látható):

- Madárbarát kert: 3998 (1782),
- Madárbarát óvoda: 684 (311),
- Madárbarát iskola: 253 (90),
- Madárbarát panel: 30 (5),
- Madárbarát munkahely: 48 (14).

REKORD SZÁMÚ VIPERA SZÜLETETT

30 anyától 328 fokozottan védett rákosi vipera született idén a védelmükre létrehozott Rákosivipera-védelmi Központban. Bár a szokatlanul meleg idő miatt a kígyók a korábbi évekhez képest egy-két

héttel hamarabb hozták világra utódaikat, úgy tűnik, a hőség nem viselte meg az amúgy nagyon érzékeny hüllőket. Az átlagos alomméret – hasonlóan a korábbi évekhez – 11 volt, a legtermékenyebb nőstény, amely 2008-ban már a szaporító programban született, 22 kis viperát hozott világra. A program indulása óta 1392 kígyó született a Központban, ahol jelenleg több, mint 700 egyed él természetközeli, de biztonságos körülmények között. Az idei szaporulattal 174 nőstény és 154 hím egyeddel nőtt a hazai állomány. A kis viperák átlagos súlya 2,5 g, hosszuk 139 mm volt. A Központban tartott kígyókat egyedileg tartjuk nyilván, rendszeres bakteriológiai és parazitológiai vizsgálatoknak vetjük alá őket. A most született egyedek 10–15-ös csoportokban kerültek a Központ szabadtéri terráriumába. A szaporítani kívánt állatokat már ősszel párba állítjuk, hogy a tavaszi nászidőszakot leendő párjuk mellett kezdhessék. A tenyészpárok minden évben változó összetételűek, kijelölésükkor figyelembe vesszük származásukat, korábbi szaporodási sikerüket, illetve a genetikai vizsgálatok eredményeit.

Magyarországon a rákosi vipera 1974 óta védett, 1988 óta fokozottan védett, 1992-től pedig természetvédelmi szempontból a „legkiemeltebb” kategóriába tartozik; természetvédelmi értéke 1 millió forint. A jelenlegi populációk Magyarország mindössze két területén: a Hanságban és a Kiskunságban maradtak fenn. A rohamos térszerzés legfőbb oka élőhelyeinek átalakítása. A gyepnek nagy részének mezőgazdasági művelésbe vonása és a kígyók kereskedelmi célú gyűjtése mellett a szándékos pusztítás is azt eredményezte, hogy a faj a kihalás szélére került. Ezért volt szükség egy komplex természetvédelmi program elindítására, melynek része egy zárttéri szaporítóállomány létrehozása is. Az Európai Bizottság LIFE-Nature Alapjából finanszírozott Rákosivipera-védelmi Központ szabadtéri terráriumainak kialakításakor az volt a cél, hogy optimális életkörülményeket biztosítsunk a viperáknak, kizárva a ragadozókat, ugyanakkor lehetőséget teremtve az egymástól elszigetelt élőhelyekről származó egyedek párosítására. A szaporításon kívül a Központban a rejtőzködő életmódú faj életmenetével kapcsolatos, még megválaszolatlan kérdések tisztázására is lehetőség van. A Rákosivipera-védelmi Központ a Kiskunsági Nemzeti Park területén található, technikai üzemeltetéséért a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület felel, a szakmai felügyeletet pedig a téma szakértőiből álló Rákosivipera-védelmi Koordinációs Csoport látja el.

© HERBOT ENZSÉBERT

KÜLÖNLEGES ADOMÁNY

Molnár József festőművész Gólyafészek című alkotása díszíti ezentúl az MME Központi Irodáját. A művész és családja ezzel a nagyon kedves ajándékkal szeretné felhívni a figyelmet a madár-, és különösképpen a gólyavédelem fontosságára. Molnár József, aki az idén novemberben ünnepelte 90. születésnapját, a műtermében adta át alkotását Halmos Gergőnek, az MME ügyvezető igazgatójának.

Molnár József festőművész 1922-ben született Nagyrédén. Tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán végezte, Budapesten. Mestere Bernáth Aurél volt. 1949-ben a Budapesti Világifjúsági Találkozó I. díjat nyert. 1975-ben olasz ösztöndíjban részesült, s a Római Magyar Akadémián kamarakiállításon mutatkozott be. Külföldi tanulmányúton járt még: Lengyelországban (Krakkó, Varsó), Franciaországban (Párizs), Oroszországban (Moszkva, Szentpétervár), Hollandiában (Amszterdam), Belgiumban (Brüsszel, Gent), Németországban (Weimar, Lipcse, Berlin, München), Csehországban (Prága) és Görögor-

© SZÁSZ PÉTER

szágban. Eddig közel 30 önálló kiállítást rendezett Budapesten és több magyar városban. Munkáit több alkalommal díjakra érdemesítették. Pályája elején főként arcképeket és figurális kompozíciókat festett, utóbb tájképeket, csendléteket is szívesen fest. Alkotásai közül kiemelkedőek mozaikból készült munkái Egerben, Nagyrédén, Szigetszentmártonban és Ópusztaszeren. Néhány munkája a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában van, mások közintézményekhez, illetve magángyűjteményekbe kerültek. 1995-ben a Hatvani Galéria „Arcok és Sorsok” biennálén aranydiplomát kapott (www.museum.hu).

Az MME köszöni a nagylelkű ajándékot!

KÖZEL 26 MILLIÓ FT ADÓ 1% FELAJÁNLÁS

25 773 031 forint adó 1% felajánlást kapott az MME az idei évben. Bár ez az összeg 17%-os csökkenést jelent tavalyhoz képest, az Állami Számvevőszék jelentése alapján a személyi jövedelemadó teljes összege 21,8%-kal csökkent, így az MME idén mintegy 5%-kal növelni tudta támogatóinak számát. A Hivatal folyamatos adatfeldolgozásából következően ez a pénzmennyiség még mintegy 500 000-1 000 000 Ft-tal fog kiegészülni az elkövetkező fél-egy évben. Az MME tavaly 31 millió forint felajánlásból részesedett a végleges elszámolás szerint.

Az adóhatóság közlése szerint a 4,5 millió adózóból 3,2 millió magán-személy nyilatkozhatott volna 0 forintnál magasabb adó 1% felajánlási összegről, ami 21,94 milliárd forint elvi keretet jelentett. A ténylegesen rendelkező magánszemélyek száma kevesebb, mint 2,1 millió fő volt, akik közül 1,8 millió magánszemély tett 0 forintnál magasabb összegű felajánlást. Az érvényes nyilatkozatokban felajánlott összeg országosan elérte a 12,45 milliárd forintot, amely az elvi keret 56,7%-a. Ebből az összegből az egyházak és technikai számmal rendelkező szervezetek 3,98 milliárd, a civil szervezetek 7,23 milliárd, a kiemelt költségvetési előirányzat 1,24 milliárd forinttal részesedett. Az adózók 30 918 civil szervezetet, 31 technikai számmal rendelkező egyházat és 58 technikai számmal rendelkező szervezetet támogattak.

Mindenkinek köszönjük a felajánlását!

EURÓPAI MADÁRMEGFIGYELŐ NAPOK 2012

Az EMN-t a madártani szervezetek világszövetsége, a BirdLife International indította újtára 1992-ben, azóta minden évben több tucat ország több tízezer madár- és természetkedvelője vesz részt rajta.

2012. október 6-7-én 117 hazai helyszínen 3764 érdeklődő vett részt az október első hétvégéjén megrendezett Európai Madármegfigyelő Napokon. A számlálók 177 173 madarat regisztráltak; idén tőkés récéből láttak a legtöbbet, második helyen a seregély, harmadikon pedig a nyári

© LENDVAY CSABA FELVÉTELEI

lúd végzett. A két nap legnagyobb hazai különlegessége egy vándorfűzike volt, amely a szalonnai gyűrűzőtáborban került kézre.

A BirdLife nemzetközi rendezvényét idén 33 országban szervezték meg, 2565 helyszínen 64 579 résztvevő több, mint 5,8 millió madarat számolt össze. A helyszínek számában Oroszország végzett az élen, ahol 1502 programot szerveztek. A legtöbb madarat, 1,7 milliót Svédországban számolták.

Köszönjük minden résztvevőnek és adatszolgáltatónak a segítségét!

Kedves Gyerekek!

Mostani számunkban többek között megismerkedhettek családjuk tagjaival, kipróbálhatjátok magatokat egy madaras keresztrejtvény megfejtésében, a karácsonyi szünetekben pedig ne feledkezzetek meg tollas barátaitokról és a szokásos téli eleség mellé kínáljatok nekik valamilyen ünnepi finomságot! Ötletek a Csőrmiwesben!

CSIPOGÓ

A következő rekordokat az alábbi állatok az MME közreműködésével állították fel 2012-ben.

MME-OLIMPIA

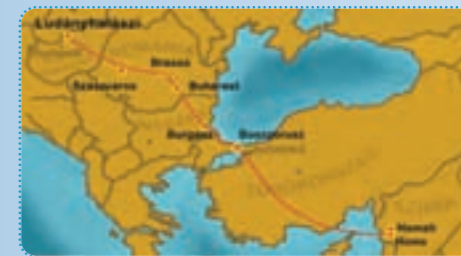
1. Rekordszámú, 328 fokozottan védett rákosi vipera született 30 anyától a tenyésztésükre és védelmükre létrehozott Rákosi vipera-védelmi Központban.

2. A hazai gyűrűzési adatbázis legöregebb lappantyúját fogták a Kolon-tavi Madárvártán. A hím madarat 2003 júliusában gyűrűzték meg ugyanott, ráadásul már akkor is öreg madárként. A befogott példány tehát minimum 11 éves. Az európai rekorder majdnem 12 éves.

3. A Patak névre keresztelt, sérült fehér gólyát lakossági bejelentés alapján vette gondozásba az MME. Kisebb gyógykezelés után augusztus 7-én engedték szabadon Ludányhalászi közelében. Patakra jeladó is került, melynek segítségével megtudtuk, hogy a madár nem egész nyolc nap alatt Szíriáig repült.

Ismerkedjünk meg családjunkkal, a varjűfélekkel!

SZARKA

Hossú, zöldes fényű farka és fekete-fehér mintázata van. Hangja a jellegzetes „csörgés”, melyet leginkább télen és kora tavasszal hallat. Télen kóborol, majd március elején már fészket épít. Sokak szerint a fényes tárgyak iránti vonzódása csak mendemonda. Falvak, tanyák körül és a városokban is gyakori madár, összeszedi az etetőről leesett magvakat.

Mi mindannyian nagyon intelligens, tanulékony madarak vagyunk. Sokféle táplálékot fogyasztunk: ízeltlábúakat, apró gerinceseket, bogyókat, gyümölcsöket, magvakat, alkalmanként pedig madártojást és -fiókát is.

DOLMÁNYOS VARJÚ

Hasonló méretű és formájú, mint a vetési varjű, de teste piszkosszürke színű. Párban fészkel. Elővígázatos madár. Rekedten károg.

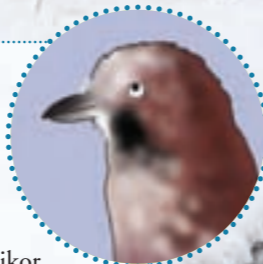
CSÓKA

Fekete, csillogó hátú madár, írisze világoskék. Városokban épületek tetőterében, illetve öreg parkokban, lombhullató erdőkben faodvakban fészkel. Télen vetési varjak csapataival együtt kóborol, az ekkor látott csókák egy része téli vendég. Párjához élete végéig hűséges. Csapatban jár.

HOLLÓ

Koromfekete tollazata fémes csillogású. „Ritka, mint a fehér holló” – tartja a mondás. Valóban, időnként születnek albínó hollók. A legtermesebb varjűféle és egyben a legnagyobb énekesmadár. Félénk és óvatos. Párját egy életre választja. Előfordul, hogy röptében játékosan a hátára fordul. Elsősorban sziklapárányokon költ.

SZAJKÓ

Távolabbról barnás krémszínűnek tűnik, fekete bajusszal; röptében fehér farcsíkja és fekete farka a legfeltűnőbb. Erdős területeken és városi parkokban is fészkel. Az erdő egyik órének tartják, mivel nagyon szemfüles, veszélyhelyzetben recsegő hangon riaszt. Nehéz megközelíteni, csak tél végén és kora tavasszal óvatlanabb, amikor udvarol. Ilyenkor találkozhat az énekével is, ami recsegő, nyávogó hangok keveréke. Nagyon szereti a tölgyakkot, melyből ősszel több ezret is elraktároz egyenként az avarban. Télen aztán sokat a rejtkehelyen felejt, melyek így kicsírázhatnak.

FENYŐSZAJKÓ

Sötétbarna madár, apró, fehér pöttyökkel. Európában elsősorban magashegyi fenyvesekben fészkel. Nálunk leginkább kóborló egyedei láthatóak ősztől tavaszig. A szajkóhoz hasonlóan a talajba dugdossa a mogyorót, diót, tölgyakkot. Bizalmas madár, könnyű megfigyelni.

VETÉSI VARJÚ

Koromfekete madár. Tanyák, falvak közelében telepesen fészkel a fákon, azaz a párok fészkeiket egymáshoz közel építik. Télen gyakran láthatjuk az utak mentén keresgélni, károgni. Nagyon élelmes, párjához ragaszkodó madár. Számuk mára a folyamatos üldözés miatt drasztikusan csökkent, amely azért is szomorú, mert ez súlyosan veszélyezteti a fokozottan védett kék vércse állományait. A kék vércse ugyanis szintén telepesen fészkelő madár, és fiókáit főleg a vetési varjak elhagyott fészkeiben költi ki.

Keress meg a karácsonyfán
lógó díszek közül azt,
amelyiknek nincs párja!

Vajon mi a neve annak a rokonunknak, amely Európában csak a hegyekben, 1500 méteres magasság fölött fészkel?

1. A rákosi vipera is ez.
2. Az első híres nagyhalászi gólya neve.
3. „Csip-csip csóka, ...”
4. Édeni madár.
5. Tüskés „disznó”.
6. Legendás, mitológiai állat.
7. Óshonos teknősünk.
8. Fecskefészkek alatti lap, az ürüléket fogja fel.
9. Mesefigura, ... Artúr.
10. 4 k betűs madár.
11. A 2013. év madara.

CSŐRMÍVES

Készítsünk
madárkalácsot
a kerti madaraknak!

„Földi” változat

Hozzávalók:

üres dióhéjak, faggyú vagy disznózsír, napraforgómag, köles, sajt, mazsola vagy más aszalt gyümölcs apróra vágva.

Melegítsd meg a zsírt, de ne olvaszd fel teljesen, majd a lábosban keverd bele a magokat, a sajt- és gyümölcsdarabokat. Töltsd meg a dióhéjakat a keverékkel. Tedd hűtőbe az elkészült finomságokat legalább egy órára, majd tedd ki az etetőbe, illetve alá vagy másutt a földre.

Fellógatós változat

Hozzávalók:

tejfőlös pohár, olló, madzag, faggyú vagy disznózsír, napraforgómag, köles, sajt, mazsola, aszalt gyümölcs apróra vágva.

Végy egy tejfőlös poharat, lyukaszd ki óvatosan az alját. Fűzd át a lyukon a madzagot, és a pohár belseje felőli végére köss egy akkora csomót, amely nem fér át a lyukon.

Melegítsd meg a zsírt, de ne olvaszd fel teljesen, majd keverd bele a magokat, a sajt- és gyümölcsdarabokat.

Töltsd meg a poharat a keverékkel. Tedd hűtőbe a poharat legalább egy órára, majd lógasd fel egy fára vagy az etetőre. Vigyázz, melegebb napokon kifolyhat a pohár tartalma!

A keresztretjérvény megoldását küldd el 2013 január 13-ig levélben az MME címére: 1121 Budapest, Költő utca 21., vagy e-mailben: csipogo@mme.hu

A beküldők közül három szerencsés nyertest sorsolunk ki!

Őszi számunk helyes megfejtése:
C, azaz 80 nap alatt.

A szerencsés nyertesek:
Harsányi Zsófia, Tiszadob
Varga Luca, Kiskunhalas
Molnár Bence, Pécs

Gratulálunk!

Nyereményük egy Otthonunk című DVD.

Kis poszáta (*Sylvia curruca*)
júliusi fészkelése

2012. június 20. környékén Karancslapujtón, a Honvéd utcában arra lettem figyelmes, hogy a kis poszáta jellegzetes „dülülő” hangja csendült fel hol innen, hol onnan, ami ilyenkor már nem szokványos. Még a lakásom udvarán a borókabokorból is szólt.

Június 29-én, egy családi ház előtti vízelvezető árok partján levő borókabokorba egymás után többször láttam berepülni kis poszátát. Arra gondoltam, hogy fiókáját etető madár lehet, ami ebben az időszakban már ritkaságnak számít. Csak hosszasan vizsgálódás és újabb berepülés megfigyelése után jöttem rá, hogy nem fiókáit eteti, hanem a fészket építi a boróka csúcsága mellett, 2,5 méter magasan. Július 6-án ellenőriztem, örömmel nyugtáztam, hogy már kotlik, július 20-án a fészket tartalmát is megnéztem, melyben egy csupasznő fióka és három tojás volt. Július 27-én egy tollasodó fiókát és három záptojást jegyeztem fel.

A szakirodalmat lapozgatva megállapítottam, hogy egyöntetű a leírás a költéséről: „A párok évente többnyire csak egyszer, májusban raknak tojásokat, de ha fészkelje elpusztul, pótköltésre vállalkoznak.” Ennek némileg ellentmond az 1958-ban megjelent AVES-MADARAK című kötet, mely szerint „VI. végén másodsor is költ.”

Négy évtizedes madárkutatásom ideje alatt ilyen késői költését eddig még nem tapasztaltam. Ezt megelőző legkésőbbi költési adatom erről a fajról 2010. június 28-ról van: négy tollas fióka, családi ház kis előkertjében, tövises iglicebokorban, 1,2 méter magasan.

Rozgonyi Sándor

Havasi lilék (*Charadrius morinellus*)
déli pihenője kánikulai hőségben

2012 aszályos nyarán a havasi lile első vonuló példányai augusztus 12-én érkeztek a Hortobágy keleti részére (dr. Végvári Zsolt közlése). Másnap megjelentek a Hortobágyi Nemzeti Park délnyugati részén levő Kunmadarasi-pusztán is. A következő két hét rendkívüli kánikulában telt el, a legmelegebb nap augusztus 24-e volt 38 °C-os maximummal, egész napos, forró, délnyugati széllel.

Az időközben 9 példányról 105-re gyarapodott havasilile-állományból egy 38 egyedű számláló csapatot a Bogárzó nevű gulyaállás közelében találtam meg 11 óra tájban. Ellentétben a normálisabb hőmérsékletű napokkal, most déli pihenőjükre nem a száraz, kopár, legelt zombékok vagy a mély tehénnyomok árnyékába húzódtak, hanem az összes madár a zombékok tetején állva, széliránynak hátát fordítva úgy helyezkedett, hogy az erős szél a tollaik közé

© KOVÁCS GÁBOR FELVÉTELE

fújjon, legalább némi hűtés illúzióját keltve. Ezen a „delelőhelyen” csupán egyetlen szál zöld, még el nem száradt növény állt, egy természetes selyemmályva (*Abutilon theophrasti*), pár tenyérnyi árnyékot vetve. Éppen ide állt egy, még a nyári színpompás tollruháját viselő tojó havasi lile és a szintén árnyékba igyekvő társait folyamatosan elkergette; nem tűrte, hogy amazok is hűvöshöz jussanak. Mintegy másfél órát bírtam ott ülni a lilék mellett, ezalatt ez az egyetlen madár tartotta megszállva ezt az amúgy legalább 3-4 madárnak elegendő árnyékot. A csapat folyamatos hangkommunikációban volt, sokkal többet szóltak, mint amikor nem állva, hanem elfeküdve és majdnem láthatatlanul pihennek. Egyesek így, álltukban, a szállókésektől imbolgogva is aludtak. Tollaikat az erős légmozgás néha szinte kifordította a helyéről.

Kovács Gábor

Pelekaland

Családi nyaraláson történt, hogy a gyerekek szállásának kialakított padlástérben láthatóan és hallhatóan a nagy pelék is jól érezték magukat. A házigazda élvező csapdák alkalmazásával természetesen igyekezett a pelék létszámát csökkenteni. A gyerekek öröme naponta fogtunk is néhány példányt, amelyeket a gondnok jó messzire elvitt, és ott elengedte azokat. Az egyik este nagy sikongatás és kiabálás mellett hívtak, hogy menjek gyorsan, mert egy kígyó pelét fogott. A ház sarkához érve láttam, hogy a csatornalefolyó mellett a járdán egy erdei sikló valóban elkapott egy nagy pelét és halálos szorításban tartja. Legalább húszan néztük, amíg a természetes sikló megfojtotta áldozatát. Egyáltalán nem zavartatta magát, hanem az élettelen zsákmányát megragadva néhány méterre a füves bokros terület felé vitte, és nekilátott a hatalmas „falat” lenyelésének. Később megállapítottuk, hogy sikló a padlás peleállományában nem okozott észrevehető változást.

Kállay György

© KÁLLAY GYÖRGY FELVÉTELEI

A Budapesti Helyi Csoport 2013. évi I. féléves programja

Előadások:	Január 9.	Urbanizálódó állat- és növényvilág Észak-Indiában – Kocsis Zsuzsa előadása
	Február 13.	A pannonyi és a haragos sikló védelme – Kovács Tibor és Vági Balázs előadása
	Március 13.	Budapest természetvédelmének jelenlegi helyzete – Bajor Zoltán előadása
	Április 10.	Részvétel a Natura 2000-ben – Nagy Dénes előadása
	Május 8.	Színesgyűrűs jelölések eredményei – Karcza Zsolt előadása
Terepi programok:	Január 12.	Madarásztúra a Duna Sződliget és Vác közötti szakaszán
	Február 16.	Madárgyűrzési bemutató az Óbudai-szigeten
	Március 16.	Kora tavaszi kirándulás a Paprikás-patakhoz
	Április 13.	Tavaszi madármegfigyelő túra Apajon
	Május 11.	A Naplás-tó tavasszal
Élőhelykezelési programok:	Január:	Merzse-mocsár
	Február:	Tétényi-fennsík
	Március:	A homoktövis újpesti élőhelye

Éves rendszeres közgyűlésünket márciusi előadásunkhoz kapcsolódóan tartjuk. Megjelenésükre és aktív részvételükre számítunk!

Az előadások helyszíne a TIT-Stúdió (1113 Budapest Zsombolyai u. 6.).

Az előadások előtti megbeszélések 18 órakor, **a vetítések 18 óra 15 perckor kezdődnek!**

Az előadások utáni szombatra szervezett kirándulások részleteinek meghirdetésére az előadások előtt kerül sor!

Felhívjuk a figyelmet, hogy előre nem látható okok miatt az előadások témája vagy a kirándulások helyszíne változhat. A változtatásokról tájékoztatást adunk.

Elérhetőségeink: Bajor Zoltán: 20/252-3960, Berényi Zsombor: 20/354-8505, Lendvai Csaba: 20/322-5787
Részletes információk a blogunkon: mmebudapest.wordpress.com

Mindenkit szeretettel várunk!

ÉRDEKES MADÁRMEGFIGYELÉSEK (2012. augusztus–szeptember)*

A következőkben rövid áttekintést szeretnénk nyújtani a 2012. augusztus–szeptember közötti időszak legérdekesebb faunisztikai megfigyeléseiből. Az itt következő – Magyarországon jórészt nagyon ritkán előforduló – madárfajok adatainak nagy részét a Nomenclator Bizottságnak hitelesítenie kell, viszont ez a legtöbb esetben még nem történt meg, ennek okán (a fotók kivételével) sem az előfordulások pontos időpontját, sem a megfigyelők nevét nem közöljük.

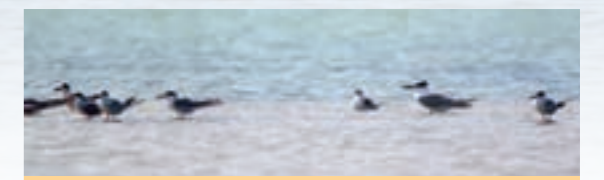
AUGUSZTUS

A Hortobágyi-halastó déli részén (a bivalyok közelében) szinte egész augusztus folyamán meg lehetett figyelni azt a két pásztorgém (*Bubulcus ibis*), amelyek a nyarat a környéken töltötték. Augusztus első hetében egy öreg karmazsinpirókot (*Carpodacus erythrinus*) fogtak és gyűrűzték a Dávod melletti Földvári-tónál. A hónap első hétfőjén egy öreg vándorpartfutó (*Calidris melanotos*) került szem elé a Dinnyési-Fertőn, és ezt a madarat egy hét múlva is ugyanott látták. A harmadik héten ismét látták Kecskemét közelében a sötét színváltozatú törpesast (*Aquila pennata*). Szintén augusztus harmadik hetében, Vonyarcvashegynél egy öreg kenti csér (*Sterna sandvicensis*) láttak, pár nappal később valószínűleg ugyanez a madár került szem elé Balatonfenyvesen is, ahol egy hétre rá két példányt figyeltek meg. A harmadik hét végén Zamárdinál egy fiatal ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*) észleltek. A hónap, de talán az egész év legnagyobb madártani szenzációja volt egy öreg kuhu (*Elanus caeruleus*) megfigyelése Csákvár közelében augusztus utolsó hetében. Ennek az Afrika Szaharától délebbre eső részein és Dél-Ázsiában elterjedt – de a Nyugat-Palearktisiz egyes területein (Északnyugat-Afrikában és az Ibériai-félszigeten) is költő – kistermetű kányafajnak ez volt az első előfordulása Magyarországon. A hazai megfigyelés előtt egy héttel Szlovákia déli részén is volt egy adata a fajnak, és egyáltalán nem kizárt, hogy ugyanazt a madarat látták később nálunk is. Szintén augusztus utolsó hetében egy kenti csér (*Sterna sandvicensis*) tűnt fel a Duna budapesti szakaszán. A hónap negyedik hétfőjén egy öreg törpekuvikt (*Glaucidium passerinum*) fogtak és gyűrűzték Tömördön (érdekesként megemlítendő, hogy pár nappal korábban a Fertő osztrák részén, az illmitzi Biologische Station mellett is fogtak és gyűrűzték egy törpekuvikt). Augusztus utolsó napjaiban egy öreg nárszűhás fecskesirályt (*Xema sabini*) figyeltek meg a Fertő délkeleti öblében, a Hansági-főcsatorna torkolata közelében (néhány nappal korábban valószínűleg ugyanezt a madarat látták a tó osztrák oldalán, az illmitzi strandon is). Ennek a gyönyörű észak-szibériai (vagy észak-amerikai?) eredetű sirályfajnak ez volt a hatodik előfordulása Magyarországon. A hónap végén egy öreg törpesas (*Aquila pennata*) is szem elé került Makó-Rákos közelében. A hónap legvégén Balatonberénynél egy fiatal ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) és egy fiatal halászsirály (*Larus ichthyaetus*) bukkant fel.

SZEPTEMBER

A már régóta a Hortobágyi-halastóon tartózkodó két pásztorgém (*Bubulcus ibis*) a hónap legelején még látták. Szintén a hónap

*Az őszi szám faunisztikai rovata a szerző hosszabb külföldi útja miatt a megszokott három helyett csak két hónap adatait tartalmazza. Ezt az alkalmat felhasználva állunk át a Madártávlal lapzártáihoz jobban igazodó, naptári negyedéves (január–március, április–június, július–szeptember, október–december) beszámolóra. Ennek megfelelően a 2012. október–december megfigyeléseit feldolgozó beszámoló a 2013. évi tavaszi számban lesz olvasható.

Kenti csér (*Sterna sandvicensis*)
2012. augusztus 18., Balatonfenyves, zátony
Fotó: Németh Ferenc

Kuhi (*Elanus caeruleus*)
2012. augusztus 24., Csákvár
Fotó: Szalai Gábor

Fecskesirály (*Xema sabini*)
2012. augusztus 29., Fertőújlak, Madárvárta-öböl
Fotó: Hadarics Tibor

Halászsirály (*Larus ichthyaetus*)
2012. augusztus 31., Balatonberény
Fotó: Gál Szabolcs

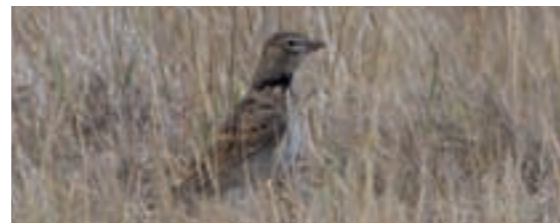

Pásztorgém (*Bubulcus ibis*)
2012. augusztus 31., Hortobágy-halastó, Bivalyos
Fotó: Selmeczi Kovács Ádám

első napjaiban került szem elé egy terekcankó (*Xenus cinereus*) a Kis-Balatonon, Zalavár közelében; ismét látták a fecskesirályt (*Xema sabini*) a Fertőn, ezúttal Hegykő határában. A Balatonberénynél már megfigyelt halászsirályt (*Larus ichthyaetus*) szeptember első napjaiban még ugyanott látták, de később ez a madár átment a balatonfenyvesi zátonyra, ahol szinte az egész hónap folyamán megfigyelhető volt, de közben (szeptember második hetében) valószínűleg ugyanezt a madarat látták Keszthelynél is; a hónap utolsó hetében egy másik példány is feltűnt, először Balatonöszödnél, majd együtt is látták a két madarat Balatonfenyvesen. A hónap első hetében Recsk közelében egy világos színváltozatú törpesast (*Aquila pennata*), Balatonkenesénél pedig két nyilvánvalóan fogságból szökött szent íbiszt (*Theskiornis aethiopicus*) észleltek. Ugyancsak szeptember első hetében egy elpusztult fiatal nyíl farkú halfarkast (*Stercorarius longicaudus*) találtak Kunszentmiklós közelében. Szeptember első felében mintegy tíz napig volt megfigyelhető egy kalandrapacsirta (*Melanocorypha calandra*) a nádudvari Szelencés-pusztán (ennek a nagytermetű pacsirtafajnak ez mindössze a hatodik előfordulása volt Magyarországon). Ugyanebben az időszakban egy fiatal terekcankó (*Xenus cinereus*) tartózkodott a balmazújvárosi Virágoskúti-halastavon. A hónap második hétvégéjén egy öreg nilusi ludat (*Alopochen aegyptiaca*) láttak szintén a Virágoskúti-halastavon, ugyanekkor egy vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) is felbukkant a Pátka melletti víztárolón. Szeptember második hetében Balatonöszödön egy terekcankót (*Xenus cinereus*), a Hortobágyi-halastavon egy pásztorgémet (*Bubulcus ibis*) láttak, Dávod mellett pedig egy füstű fecske és molnárfecske hibridet (*Hirundo rustica* × *Delichon urbicum*) fogtak és gyűrűzték. Szintén a hónap második hetében a Balatonon többfelé is (Balatonlelle, Siófok, Balatonfenyves, Balatonboglár, Balatonberény és Balatonöszöd) láttak egy fiatal ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*), elképzelhető, hogy több esetben ugyanazt a példányt figyelték meg a Balaton különböző helyein, de az sem kizárt, hogy több különböző madár is szem elé kerülhetett, hiszen Balatonöszödön egyik alkalommal két példányt láttak. A hónap közepén Szigligetnél is megfigyeltek egy fiatal ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*), de ugyanezen a napon Balatonlellén is egy öreg példányt is láttak (melyet a hónap végén is észleltek ugyanott), sőt szeptember utolsó hetében Balatonlellén egy ettől az öreg madártól biztosan különböző – széles mellszalaggal rendelkező – másik öreg példány is szem elé került (melyet a hónap végén Balatonöszödön is láttak), és ugyanekkor Balatonberénynél egy subadult madarat is megfigyeltek. Szeptember második felében többször is észleltek egy fiatal vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) a Fertőújlak melletti Borsodi-dűlőben, egy nilusi ludat (*Alopochen aegyptiaca*) a szentesi Termál-tavon, egy öreg – nyilvánvalóan nem vad eredetű – indiai ludat (*Anser indicus*) pedig a Balatonon (előbb Balatonszemesnél, majd Balatonöszödönél). A hónap negyedik hétvégéjén egy fiatal törpesas (*Aquila pennata*) került szem elé Solymáron. Szeptember utolsó hetében előbb négy, majd később már csak három fiatal vándorpartfutót (*Calidris melanotos*) figyeltek meg a Hajdúszoboszló határában lévő Ős-Köcselyben. Szintén a hónap utolsó hetében egy pásztorgémet (*Bubulcus ibis*) láttak Pörböly közelében (Gemenc). Szeptember utolsó napjaiban egy fiatal lilebíbicit (*Vanellus gregarius*) figyeltek meg az Apaj melletti Úrbői-halastavon (ennek a fajnak ez a 16. előfordulása Magyarországon).

Köszönet illeti a madarak – név szerint ugyan nem említett – megfigyelőit, hogy adataikat, fotóikat közkinccsé tették. Kérem, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Simay Gábor, e-mail: nomenclator@birding.hu). Az itt felsorolt adatok nagy részét az érdekes megfigyeléseket közlétevé www.birding.hu, illetve a www.rarebirds.hu internetes oldaláról származnak.

Hadarics Tibor

Kalandrapacsirta (*Melanocorypha calandra*)
2012. szeptember 4., Nádudvar, Szelencés
Fotó: Selmeczi Kovács Ádám

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) – fiatal
2012. szeptember 9., Balatonboglár, kikötő
Fotó: Németh Ferenc

Vándorpartfutó (*Calidris melanotos*)
2012. szeptember 9., Pátka, tározó
Fotó: Kovács Norbert

Terekcankó (*Xenus cinereus*)
2012. szeptember 14., Balmazújváros, Virágoskúti-halastó
Fotó: ifj. Oláh János

Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) – öreg
2012. szeptember 23., Balatonlelle
Fotó: Mészáros József

Lilebíbici (*Vanellus gregarius*)
2012. szeptember 30., Apaj, Úrbői-halastavak
Fotó: Kókay Bence

Madárgyűrűzési érdekességek

(2012. július–szeptember)

A távcsővel, teleszkóppal leolvasható színes gyűrűk egyre szélesebb körű alkalmazásának és a digitális fényképezés elterjedésének köszönhetően a közepes és nagytestű madárfajoknál ugrásszerűen emelkedik a visszafogási adatok száma. Az Internet kínálta gyors kommunikáció segítségével nemcsak a külföldi megfigyelőktől, de a nemzeti madárgyűrűzési központoktól is órák, nemritkán percek alatt megkapjuk az információkat.

Kiegészített megkerülések az adott negyedévben¹

Bütykös hattyú

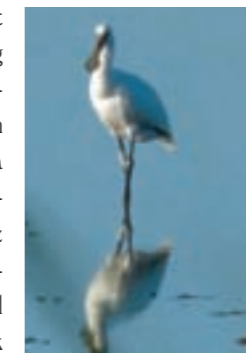
Egy 1996 őszi jelölt, horvát gyűrűs bütykös hattyút fogtak vissza (*Szinai Péter*) augusztusban a Balatonon. Régi, kopott alumíniumgyűrűjét acélgyűrűre cserélték, és egy sárga nyakgyűrűt is kapott elengedés előtt. Jelenleg ez a legidősebb bütykös hattyú a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Az itthon jelölt hattyúk közül továbbra is a Fertő-tavon, a nyár folyamán többször megfigyelt, 1999-ben ugyanott, adult madárként jelölt (*Fodor András*) madár vezeti a listát. Az EURING adatbankjában (www.euring.org) a legidősebb bütykös hattyú egy angliai gyűrűs madár, mely legalább 28 éves volt a megkerülésekor.

Énekes hattyú

Szeptemberben Romániában, a magyar határtól nem messze olvasták le azt a lengyel gyűrűs énekes hattyút, amelyet Magyarországon rendszeresen (eddig 90 alkalommal) figyeltek meg a Begécsi-halastavakon. A madarat 2004-ben jelölték fiókaként, itthon először 2006 nyarán észlelték. Magyarországon eddig összesen tíz énekes hattyút jelöltek, amelyek közül egy került meg Fehéroroszországban. Eddig összesen két lengyel gyűrűs madarat figyeltek meg itthon.

Kanalgém

Idén három gémtelenen megjelölt 141 kanalgém-fiókaból mostanáig 51 madarat azonosítottak a kirepülés után. Az első észlelés június 8-án volt a Hortobágyon (*Zalai Tamás*) a telep közelében, egy hónappal a jelölést (*Pigniczki Csaba*) követően. Az első külföldön észlelt, egy Tengelic-nél gyűrűzött (*Kovács László*) fiatal madár, amit augusztus 8-án figyeltek

© BAKACSI GÁBOR

meg Bosznia-Hercegovinában. Szeptember közepétől már Tunéziából is érkeznek a fiatal madarak megfigyelési adatai.

Nagy kócsag

Az eddig beérkezett adatok alapján idén 14 helyen 310 nagy kócsagfiókát gyűrűzték. Ezek közül a kirepülés után, a színes gyűrűjük alapján 21 madarat azonosítottak szeptemberig. Az elsőt június 26-án a szegedi Fehér-tavon, a gémtelen közvetlen közelében (*Bakacsi Gábor*), 45 nappal a jelölést (*Domján András*) követően. Az első külföldi leolvasás Olaszországban, Lombardiában történt, július 5-én: egy Zamárdinál jelölt (*Lukács Kata-*

© MICHELANGELO GIORDANO

lin) madarat figyeltek meg a gyűrűzést követő 55. napon. Július közepén egy tavaly, szintén a Balatonnál gyűrűzött (*Szinai Péter*) nagy kócsagot figyeltek meg Lengyelországban, közel a fehérorosz határhoz. Ez a harmadik lengyelországi, egyben az eddigi legészakibb nagy kócsag-megkerülés a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Szeptember 24-én pedig egy 2010-ben, Cegléd közelében fiókaként jelölt (*Szénási Valentin*) madarat fotóztak le Hollandiában. Ez az első hazai gyűrűs nagy kócsag megkerülés Hollandiában.

Fehér gólya

Egy Homokméggyen megjelölt (*Tamás Ádám*) fehérgólya-fióka a kirepülést követően, már a gyűrűzéstől számított 17. napon, július 5-én megkerült áramütés következtében Törökország északnyugati részén (1189 km). Ez a 2. legnagyobb átlagos napi elmozdulású magyar gyűrűs fehér gólya az adatbankban. Ezt egy 2010. augusztus 20-án jelölt, hortobágyi, repatriált, fiatal fehér

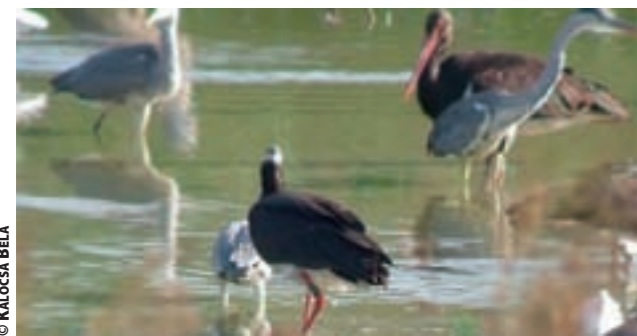
¹ Az adatbankban lévő gyűrűzési vagy megkerülési adat mellé beérkezik az adatpárja.

golya előzi meg, amelyet az elengedés után 13 nappal figyeltek meg Izraelben (2082 km).

Idén, az eddig beérkezett adatok alapján közel 700 fehér-golya-fiókát jelöltek meg színes gyűrűkkel. Közülük 43 példány került meg ideig, amelyekből 20 példányt azonosítottak a színes gyűrűk alapján, 13 példány pedig a kirepülés utáni napokban áramlás következtében került meg. A belföldi megkerüléseken kívül eddig három országból – Romániából, Törökországból és Izraelből – érkeztek adatok idei fiatal, gyűrűs golyákról. A jeladóval ellátott fehér golyák sorsa nyomon követhető a <http://satellite-tracking.eu> oldalon.

Fekete golya

Szeptember közepén egy 1999-ben jelölt színes gyűrűs fekete golyát olvastak (Kalocsa Béla) Bába közelében. A madarat az elmúlt években is rendszeresen megfigyelték a területen. Az eltelt hosszú idő ellenére ez a madár csak a 3. legidősebb, gyűrűs

© KALOCSA BÉLA

fekete golya az adatbankban, két évvel marad el a legidősebb, ismert korú példánytól, amit 1994-ben jelöltek Szeremle határában, és 2008-ban és 2009-ben észlelték onnan nem messze.

Az 1994–2011 között Magyarországon színes gyűrűvel megjelölt, közel 1100 feketegolya-fiókából a kirepülésük után mostanáig 192 példányt azonosítottak, összesen 662 alkalommal, 11 országban. Ebből Izraelben 101, míg itthon 96 példányt figyeltek meg. A színes gyűrűs azonosítások mellett 27 madár vagy a tetemük került kézre különböző körülmények között. Az EURING adatbankjában a legidősebb, gyűrűs fekete golya egy lengyel gyűrűs madár, közel 19 évesen került kézre.

Héja

Július közepén fácán volier hálójába akadt egy gyűrűs héja Szeghalom közelében. A madarat fiókaként jelölték (Tóth László) Dévaványa környékén 2000-ben. Jelenleg ez a második legidősebb, ismert korú gyűrűs héja az adatbankban. A legidősebb madarat 1993-ban jelölték már öreg tojóként az Ócsai Madárkertben, és ugyanott fogták vissza 2007-ben. Az EURING adatbankjában a legidősebb héja, egy svéd gyűrűs madár, 22 év elteltével került kézre.

Szerecsensirály

Az eddig beérkezett adatok alapján (a tárgyevi gyűrűzési jelentést a következő év első negyedévében kell a Madárgyű-

© BAKCSI GÁBOR

rűzési Központnak eljuttatni) idén 499 szerecsensirály-fiókát gyűrűztek Magyarországon színes gyűrűvel, 5 sirálytelepen. A program 1994-es kezdete óta ez a legeredményesebb év. Az idén jelöltek közül eddig 72 példányt azonosítottak a színes gyűrűjük alapján, ebből 33-at külföldön. Az elsőt, egy Rétszilason gyűrűzött (Szinai Péter) madarat július 5-én, Szlovéniában, a jelölés után egy hónappal. Az idei madarak a Brit-szigeteket augusztus közepén, Spanyolország atlanti partvidékét szeptember elején érték el a megfigyelési adatok alapján.

Dankasirály

Az előzetes jelzések alapján idén 313 dankasirály-fiókát gyűrűztek Magyarországon színes gyűrűvel, 6 sirálytelepen. Közülük eddig 17 példányt figyeltek meg, a legtöbbet a kirepülés után a telepek közelében. Július 4-én azonosították az első idén jelölt dankasirályt – egy Rétszilason gyűrűzött (Szinai Péter) madarat – külföldön, Olaszországban, Maranó közelében (434 km).

Egy idén, Rétszilason jelölt, öreg, költő madarat a gyűrűzés után 40 nappal Dél-Franciaországban figyeltek meg (1066 km). A költőtelepeken jelölt, öreg dankasirályok közül eddig ezt a madarat figyeltek meg leghamarabb a költési szezon után, a telelőterüle-

© AURELIEN AUDEVARD

ten. A hazai gyűrűzésű dankasirály-fiókák közül egy 1963-ban, a szegedi Fehér-tavon jelölt (Beretzk Péter) madarat a gyűrűzést követő 27. napon lőtték le Olaszországban (830 km).

Törpegém

Augusztus közepén Jászkisérnél egy kutya talált egy felismerhetetlen fajú, szlovák gyűrűs, régi tetemet. A gyűrűszám alapján derült ki, hogy egy törpegémről van szó, amelyet 2009 nyarán jelöltek Kelet-Szlovákiában, a magyar határtól nem messze. Ez az első szlovák gyűrűs törpegém a hazai adatbankban. Ezen kívül egy horvát gyűrűs megkerülést tartunk nyilván.

Füsti fecske

Nyár végén a dávodi Földvári-tónál két izraeli gyűrűs füsti fecskét fogtak vissza (Agócs Péter, Deme Tamás). Egyiküket 2011. májusban jelölték a Hula-völgyben, a másikat idén májusban az Eilat melletti madárgyűrűző állomáson. Ezek az első izraeli gyűrűs füsti fecskék a hazai adatbankban. Izraelben eddig két hazai gyűrűs füsti fecske került meg, mindkettő a tavaszi vonulás során. A hazai adatbankban jelenleg a faj 459 külföldi vonatkozású adatát tároljuk.

Örvös légykapó

Augusztus közepén Horvátországban találták meg egy magyar gyűrűs örvös légykapó tetemet. A madarat idén jelölték (Török János) fiókaként a Visegrádi-hegységben. Ez a második Horvátországban megkerült, hazai gyűrűs örvös légykapó az adatbankban. Annak ellenére, hogy 1951–2011 között összesen 46 ezer örvös légykapót jelöltek Magyarországon, főleg fiókakorban (83%), eddig ezekből összesen csak öt példány került meg: Svédországban, Horvátországban, Cipruson, Spanyolországban és Portugáliában.

Egy 1927-ben gyűrűzött madarat Kongóban találtak meg, amely adat az Aquila folyóiratban maradt fenn. Eddig összesen két svéd gyűrűs örvös légykapót fogtak vissza Magyarországon, a sumonyi és a szalonnai gyűrűző állomásokon.

Kerti poszáta

Július 10-én egy horvát gyűrűs kerti poszátát fogtak vissza (Huber Attila) Szalonán. A madarat tavaly július végén jelölték Horvátországban, a Vranai-tónál. Ez az első horvát gyűrűs kerti poszáta a hazai adatbankban. Ezen kívül eddig öt szlovén, egy svéd, egy olasz és egy máltai jelölésű madár került meg Magyarországon. Az 1951–2011 között itthon megjelölt közel 29 ezer kerti poszátából a számtalan belföldi visszafogás mellett mindössze 6 példány került meg külföldön, Olaszországban 2, Horvátországban 2, Finnországban 1 és Máltán 1. Az egyik, Olaszországban visszafogott madarat 2 nappal korábban gyűrűzték Horvátnád-alján (390 km). Egy másik madarat a Kolon-tavi gyűrűzése után 6 nappal fogtak meg Horvátországban, a Krk-szigeten (412 km).

Korábbi megkerülések, amelyek adatait ebben az időszakban küldte el a külföldi gyűrűzési partnerközpont

Fütyülő réce

A 2011 őszen Mekszikópusztán megjelölt (Hadarics Tibor) három fütyülő réce egyikét a jelölést követő 36. napon lőtték le Olaszországban, az Isonzó-delta közelében. Eddig összesen 14 fütyülő récét jelöltek Magyarországon 1979–2011 között, amelyek közül kettő került meg Olaszországban.

Foltos nádiposzáta

2011. május végén Németországban (Brandenburg) visszafogtak egy Fenékpusztán, 2006 augusztusában fiatal madárként jelölt (Benke Szabolcs) foltos nádiposzáta. Ez jelenleg a hazai gyűrűzésű és külföldön megkerült foltos nádiposzátaik közül a legidősebb példány. A teljes hazai adatbank alapján jelenleg a legidősebb, ismert korú, gyűrűs foltos nádiposzáta egy Fenékpusztán 2003-ban visszafogott, 1995-ös jelölésű, svéd gyűrűs madár. A hazai gyűrűsök közül pedig egy Fenékpusztán 2003-ban jelölt, és 2010-ben visszafogott madár a rangidős.

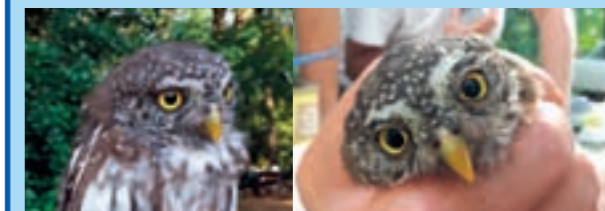
Az EURING adatbankjának adatai alapján egy dán gyűrűs madár közel 12 évesen került kézre.

Szürke légykapó

Idén május 15-én két magyar gyűrűs szürke légykapót is visszafogtak Olaszországban, egyiket Capri-szigetén, a másikat Szardínia északi részén. Az elsőt Eger mellett jelölték (Fitala Csaba) 2011. augusztus végén, míg a másikat a Dávod közeli Földvári-tónál 2011. szeptember elején (Kiss Tamás). Ez az első hazai gyűrűs szürkelégykapó-megkerülés Olaszországban. 1951–2011 között 11300 példányt gyűrűztek Magyarországon, amelyekből eddig összesen hét került meg külföldön, a két olaszországin kívül még Finnországban, Lengyelországban, Franciaországban, Spanyolországban és Tunéziában egy-egy példány. Az Aquila hasábjain fennmaradt egy háború előtti adat is. Az 1931-ben Balatonrendesnél fiókakorban jelölt (Schenk Jakab) szürke légykapót Marokkóban lőtték le.

Karcza Zsolt

Érdekes gyűrűzések

Törpekuvík (*Glaucidium passerinum*) – a faj első gyűrűzött példánya Magyarországon 2012. augusztus 25., Tömörd
Fotó: Klafszky Gábor

Karmazsinpirók (*Carduelis erythrina*) – a faj 13. gyűrűzött példánya Magyarországon 2012. augusztus 4., Dávod, Földvári-tó
Fotó: Mórocz Attila

KIS ETETŐETOLÓGIA

– Bioritmus, ragadozók elleni védekezés és asztalközösség –

Mezei és házi verebek talajjetetón

Az etető akár fél éven át is központi szerepet tölthet be az idejárom, gyakran tucatnyinál is több faj alkotta madárközösség életében. A különböző életmódú madarak között a túlélést segítő, finoman hangolt viselkedési és viszonyrendszer alakul ki, melyek közül a ragadozókat megtévesztő, összehangolt mozgásritmus az egyik leglátványosabb, míg a táplálékbázis feltárása sokkal rejtettebb, de nem kevésbé fontos. Különösen az utóbbi asztalközösség hatásmechanizmusával érdemes tisztában lennünk, mert ennek ismeretében még jobb hatásfokú etetőket tudunk működtetni.

A MADÁRFORGALOM VÁLTOZÁSAI

Az etetők életének legfeltűnőbb sajátossága, hogy a fajösszetétel és az aktivitás rövidebb-hosszabb periódusokban szinte folyamatosan változik, és óránként több alkalommal teljesen madármentes időszakok is előfordulnak.

Napi bioritmus

Télen a rövid nappalok miatt a táplálkozási időszak alig 5-6 óra, ezért a hosszú, fagyos éjszakát követően a madaraknak a lehető legkorábban szükségük van energiatáplálásra. Ezért amint

kivilágosodik, általában rögtön megjelennek az etetőn. Közülük is legkorábban a sűrű bokrosokban élő, ezért nagy szemű, a félhomályban is jól látó fekete rigó és vörösbegy. Az intenzíven táplálkozó madarak két-három óra elteltével kezdenek jóllakni, ezért dél körül, kora délután általában lanyhul a forgalom, különösen akkor, ha a nap is kisüt. Ilyenkor többnyire napozva, tollászokodva pihennek, isznak és fürdenek (az etetők fontos kiegészítője az itató). A dél körüli visszaesést követően kora délután többnyire ismét megnő az etető forgalma, mert a madaraknak fel kell készülniük a közeledő hideg éjszakára, amikor az alvás óráiban

– mozgás híján – csakis a kellő mennyiségben elfogyasztott, lehető legnagyobb energiatartalmú táplálék emésztése, „elégése” biztosíthatja az állandó testhőmérséklet fenntartását (ezért is fontos odúkat kihelyezni az etetők közelébe). Az esti sűrűségben a vörösbegy sokszor még a sötétség beköszöntével is az etetőn tartózkodik, vagy éppen ilyenkor jelenik meg.

Ragadozók elleni közös védekezés

Az etetők madármozgalmának további jellegzetessége az óránként két-három alkalommal bekövetkező „hullámszám”: 10-15 percenként az addig nyugdó etető egyik

az ágak közti fordulékony repülést szolgálja. Felül sötét, alul világos színezetük a lopakodva repülő vadásztaktikát segíti. Ezek a fajok messziről indított, talajközeli, rövid szárnycsapásokkal tarkított, gyors siklással közelítik meg a földön táplálkozó, vagy az ágak között közösségi életet élő madarakat. Ha közülük egyik sem hajlandó ijedtében hibát elkövetve a nyitott térség felé menekülve megkönnyíteni a ragadozó dolgát, ez a két faj képes a sűrű

Az etetők asztalközösségének legnagyobb nyertesei a magtörésre alkalmatlan, finomcsőrű rovarevők, mint a vörösbegy

pillanatról a másikra kiürül, majd hasonló vagy egy kicsit hosszabb idő elteltével a madarak ismét megjelennek. A viselkedés háttérben az áll, hogy amikor énekesmadarakat etetünk, a magokra és egyéb eleségfélékre érkező madarak óhatatlanul magukkal hozzák a ragadozókat is. Ezek között a településeken – a házi macskák mellett – a héja és a karvaly a leggyakoribb. Ezek testfelépítése: a középhosszú, lekerekített végű szárny és a hosszú farok

növényzetben futva, gyalog is üldözni a prédát. Azzal, hogy a madarak rendszertelen időközben és csak rövid ideig tartózkodnak az etetőn, megnehezítik a szárnyas és szörmés ragadozók dolgát, akik emiatt nem szoknak oda. Ha ez idővel mégis megtörténik, a cinegék, verebek, pintyek és rigók akár hosszabb ideig (napokig) is távol maradhatnak az etetőhelytől, mindaddig, amíg a rájuk vadászók a gya-

Télen nem csak a mag- és rovarevő énekeseket etetjük, de az ezekkel táplálkozó olyan ragadozómadarakat is, mint a karvaly

kori eredménytelenség miatt nem kezdenek elmaradozni.

Ebben a viselkedésben az az igazán figyelemreméltó, hogy az etető minden madara betartja, egymásra figyelve alkalmazkodik hozzá. Hasonló, fajok közti együttműködésen és kommunikáción alapuló mechanizmus működik például az afrikai szavannákon, ahol a legelésző növényevőkkel együtt mozgó majmok és madarak – több szem többet lát alapon – figyelmeztetik egymást a ragadozóveszélyre.

A leghidegebb időszakokban csökkenhet a madárlétszám

A logika azt mondatja, hogy nagy havazások, kemény fagyok idején több madárnak kellene az etetőre járnia. Ezzel szemben gyakori megfigyelés, hogy ilyenkor nem nő, hanem csökken a számuk. A jelenségre nehéz egyértelmű magyarázatot adni, valószínűleg több hatás együttese áll a létszámcsökkenés mögött. Az egyik kézenfekvő magyarázat, hogy a területen szélsőségesnek számító időjárás bekövetkeztével sok madár kedvezőbb hőmérsékletű és kisebb hóterhelésű területre kóborol. A másik ok az lehet, hogy ilyenkor többen etetik a szükségét szenvedő madarakat, melyek így több helyen szétszóródva kisebb számban jelennek meg egy-egy helyen.

Eltérő táplálékválasztás

A hőmérséklet változása kihat a madarak táplálékválasztására is. A magas nedvesség- és alacsony cukortartalmú alma tartós lehűléskor kőkeményre fagy, ezért ilyenkor általában hozzá sem nyúlnak a madarak. Egyszerűen túl nagy munkával és időráfordítással, aránytalanul sok energiavesztéssel járna, amit nem engedhetnek meg maguknak az állatok, és sok fajnak – különösen az áttelelő, kistestű, rovarevő énekeseknek – a csőre sem alkalmas erre. Még az olyan erős csőrű madarak is, mint a fekete rigó, általában megvárják, míg a fagyásból felenged és kásásan puhává válik az alma

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

A fekete rigó erős csőre megbontja az alma kemény héját, így az áttelelő barátposzáta számára is hozzáférhetővé válik a gyümölcshús

húsa, a gyenge, csipeszszerű, rovarfogó csőrrel rendelkező fajok pedig csak a kiolvadt almát tudják fogyasztani. Nagy hidegben a cinkegolyó, a faggyú és a vaj is keményre fagy, ezért ilyenkor még az erre alkalmas csőrű cinegék és verebek is többnyire a legkisebb energiabefektetéssel, leggyorsabban és legnagyobb mennyiségben fogyasztható napraforgót választják. Amint azonban a hőmérséklet 0 °C fölé emelkedik, az állatizsirádek alapú eleségek is jobb hatékonysággal, gyorsabban és egyszerűbben fogyaszthatóvá válnak, ezért ilyenkor gyakrabban láthatunk ezeken madarakat.

A fajösszetétel változása és évenkénti különbségek

Az etetőkre járó madarak egyedszáma és az általuk preferált élelem mellett a fajösszetétel sem állandó. Klasszikus példa erre az őszapóké, melynek kóborló csapatai rapszodikusán tűnnek fel az etetőkön. Előfordul, hogy a folyton mozgás-

A fekete rigó az etető egyik legfontosabb madara, mert sajátos táplálékkereső viselkedésével eltakarítja a havat az eleségről

ban levő csoport feltűnéséhez napokon át órát lehet igazítani, azután egyszer nem jönnek, és akár évekre is eltűnnek.

A gyakori fajok mellett mindig számítani lehet az adott helyen ritkának számító madarak feltűnésére is. Városi környezetben nagy örömet okoz egy-egy harkály, fenyvescinege, süvöltő, meggyvágó, fenyőpinty, csuszka, szajkó megjelenése – ezért is érdemes az etetőt úgy elhelyezni, hogy az idő nagy részében ráláthassunk az ablakból.

A folyton változó faj- és egyedszám nem kizárólag egy évadon belül, de évenként is jellemzi az etetőket. Magyarországról nemcsak elvonulnak a madarak, hazánk számos északi és hegyvidéki fajnak jelent telelőterületet, ezért bárhol feltűnhetnek olyan, a mi sík- és dombvidékeinken egzotikusnak számító fajok az etetők közelében, mint: a fenyőrigó, a keresztcsőrű, a csonttollú vagy akár a fenyőszajkó. Ezek inváziós fajok, ami azt jelenti, hogy miután éveig, akár évtizedekig alig látni belőlük, az egyik télen hirtelen ezrével, tízezrével özönlük el az országot.

Alkalmi tavaszi fellendülés

Az etetési időszak végén gyakori jelenség, hogy ott is nagyobb arányban jelennek meg a magevők: a zöldike, a tengelic és a meggyvágó, ahol egész télen nem vagy csak elvétve fordultak elő. Ennek okairól és az etetők magevőket segítő tavaszi tápálékínálat átalakításáról a Madártávlát 2013. tavaszi számában olvashatnak majd.

AZ ETETŐK ASZTALKÖZÖSSÉGE

Az egymás mellett élő, különböző fajokhoz és eltérő csoportokhoz tartozó élőlények akarva-akaratlanul hatnak egymásra, melynek számos formája létezik. Mindenki hallott már a ragadozásról és az élősködésről, melyek az egyik fél számára pozitív, a másik számára negatív együttélést (+,- viszony) jelentenek. A szimbiózis kölcsönösen előnyös (+,+) az asztalközösség (kommenzalizmus) pedig az egyik fél számára semleges, a másik számára pozitív hatásmechanizmust (0,+) ír le. Utóbbi jelenség a megfelelően kivitelezett etetés egyik

legfontosabb ismérve, ezért érdemes megismerkedni ezzel, és a madarak érdekében tudatosan alkalmazni is.

RENDBEN! DE HOGYAN MŰKÖDIK ÉS MIRE JÓ?

A kérdés megválaszolásához a téli etetőkön használt, három fő csoportba sorolható eleségeket, az ezeket fogyasztó madarak testalkatát és táplálkozási szokásait kell górcső alá venni.

Magok és magevés

Az első eleségcsoportot a magvak alkotják, ezek között messze leggyakoribb a napraforgó, de folyamatosan szorgalmazzuk az apró szemű magok, például a köles használatát is. Ezeket többféleképpen fogyasztják a madarak:

- hántolják (verebek, meggyvágó, zöldike, pintyek),
- kopácsolva feltörik (cinegék, csuszka, harkályok),
- egészben lenyelik (napraforgót: balkáni gerle, fekete rigó; apró szemű magokat: vörösbegy, ökörszem, barátposzáta).

A hántolás olyan erős, kúpos csőrt igényel, amilyennel a veréb-, pinty- és sármányfélék többsége rendelkezik. Közöttük is vannak azonban specialisták: a zsezsék, a tengelic és a csíz egyenesebb, ék alakú lefutású, hegyes végű csőre a legapróbb magvak (bogánccs, nyír) megszerzésére alkalmas. A tengelic latin neve a *Carduelis carduelis* a bogánccs (*carduus*) szóból származik, és a madár jellegzetes tápláléknövényére utal. A magtörő fajok jellegzetes táplálkozási szokása, hogy – általában csapatosan – betelepdednek az etető közepébe, és ott „ipari hatékonysággal szotyiznak”. Ha ilyenkor távcsővel figyeljük őket, azt látjuk, hogy a csőrükből folyamatosan hullik a maghéj, de nem csak ez, hanem apró, gyakran szinte mikroszkopikus magbél-darabkák is. Éppen ez a hullott táplálék teszi alapvető fontosságúvá az etetők

A cinkegolyóból csipegető verebek és cinegék (a képen mezei és házi veréb) csőre alól rengeteg táplálékmorzsa hullik a földre, amit már az ökörszem is el tud fogyasztani

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

Az MME YouTube csatornáján több videó is bemutatja a különböző fajok egymást segítő táplálkozási viselkedését. Ezeket a keresőmezőbe írt „asztalközösség” kifejezéssel le is válogatja nekünk a rendszer.

„beülős” magevő csapatait – így a verebeket is (Madártávlát 2010/4., 32–34. oldal) –, mivel ezek az általuk képzett élelemmorzsák nélkülözhetetlenek az olyan filigrán, maghántolásra, magtörésre alkalmatlan csőrű fajok téli túlélésére, mint a vörösbegy, ökörszem, erdei szürkebegy, csilpcsalpfüzike, házi rozsdafarkú és barátposzáta.

A cinegék és harkályok rovarfogó csőre ugyan hántoló eszközként nem használható, de arra tökéletesen megfelel, hogy az ujjakkal egy ághoz szorított vagy kéregpedésbe ékelt napraforgómag héját kopácsolva feltörjék. A cinegefajok ilyenkor harkályként viselkedve főleg a „szotyí” vastagabb, alapi részét bontják meg, először egy kis lyukat fúrnak bele, majd ezt tágitják tovább, illetve pattintják le a maghéjfelet. Eközben rengeteg magbélardab hullik le, és mivel a cinegéknek kedvenc „ágyúllók” vannak, ezek alatt újabb táplálékbázis képződik a talajról szedegető fajok számára.

Az állati zsiradékok

Erős, tartós mínuszok idején a cinkegolyó, a faggyú és a vaj (Madártávlát 2011/4., 34-35. oldal) olyan keménnyé fagy, hogy az erősebb csőrű fajok is csak nagy munkával tudnak ezekből apró falatokat leforgácsolni. Ezért a madarak ilyenkor általában nem is fecsérlik ezekre az idejüket, hanem inkább a jobb hatékonysággal fogyasztható napraforgót eszik. Amint azonban enyhül az idő és a zsiradék is megmunkálhatóbbá válik, a cinegék, verebek és a többi erősebb csőrű faj ismét nagyobb arányban fogyaszt állati zsiradékot is. A rovarévó kisénékesek számára ez a feladat nulla fok felett jelentősen könnyebb, de még ekkor is kedvezőbb számukra, ha a cinkegolyót kalapáccsal apróra törve kínáljuk ezeknek a fajoknak. Akkor sincs baj, ha ezt

Mezei veréb kölest hántol egy virágalátét etetőtálcán

A magevők (a képen meggyvágó) maghántoló táplálkozása az egyik főtáplálékbázis-feltáró hatás az etetőn

nem tesszük meg, ugyanis a morzsálékony cinkegolyóból csipegető madarak csőre alól sok törmelék is lehullik, amit az élelmes egyedek egy idő után megtalálnak, és felszedgetnek a földről.

Az erős héjú alma

Az áttelelő barátposzáta (Madártávlát 2011/3., 34-37. oldal) számára az alma jelenti az egyik legfontosabb téli táplálékot, egy-egy madár naponta akár egy fél gyümölcsöt is elfogyaszthat. Ennek húshoz azonban a gyenge csőrű fajok csak akkor tudnak hozzáférni, ha előtte egy nagyobb madár, például egy fekete rigó megbontja a szívós héjat. Éppen ezért javasoljuk, hogy az egészben kihelyezett alma oldalból vágjunk le egy vékony szeletet, így képezve a gyümölcshúshoz hozzáférést jelentő „ablakot” az erős héjon.

Az etető hómunkásai – a nélkülözhetetlen fekete rigók

A nagy testű, talajon táplálkozó fekete rigó jelenléte akkor válik létfontosságúvá a talajetetőkön, amikor elkezd esni a hó.

Ilyenkor csőrének oldalazó mozgásával (ez a faj egyik jellemző táplálékkereső magatartása) olyan tisztásokat kapar a hóban, ahol a többi madár is hozzáfér a táplálékhoz.

A felderítő cinegék

Az etetőkön többnyire a rendkívül kíváncsi, örökmozgó cinegék jelennek meg először, mint ahogy általában ők kóstolnak bele elsőként az újfajta eleségekbe (például a cinkegolyót pótló vajba), illetve próbálják ki az új etetőket. Ezzel a viselkedésükkel a többi madárnak is jelzik a táplálékforrásokat, valamint a hely veszélytelenségét.

ASZTAKÖZÖSSÉG-BARÁT MADÁRETETÉSI FOGÁSOK

- A kicsit törmelékes napraforgómag azért jobb, mint a „tisza”, mert a tört magbélardabkákat a gyengébb csőrű rovarévók is fel tudják csipegetni. Ezt azzal is elő tudjuk segíteni, ha a napraforgómag egy részét kalapáccsal, téglával egy kicsit megzúzva törmelékessítjük.
- A napraforgó közé keverjük apró szemű magokat, például az állatkereskedésekben kapható pinto magkeveréket, mert ezeket a kisebb testű rovarévók egészben is le tudják nyelni.
- Mindig legyen az etetőn néhány szem alma, melynek oldaláról vékony sze-

letet levágva nyissunk ablakot az erős héjon, hogy a filigrán csőrű fajok a rigók és cinegék segítségével is hozzáférhessenek a gyümölcshúshoz. Az almát lehetőleg többféleképpen: a talajon és a bokrok, fák ágaira szúrva kínáljuk fel.

- Tegyük ki az etetőre állati zsiradékot is, alapvetően cinkegolyót, de ha ez nem áll rendelkezésre a vaj, a margarin és a lágy sajt is megfelelő.
- Egy-egy cinkegolyót lehetőleg tálkába törve vagy a mag közé keverve is kínálunk fel, ezzel nagyban segítjük az áttelelő rovarévók életét.
- A magvakat, magkeveréket a talajszint feletti etetők mellett lehetőleg a talajon is tegyük hozzáférhetővé, mert az egyes madárcsoportok képviselői más-más táplálkozóhelyet részesítenek előnyben.
- A csapatosan járó verebek is maghántolók, az eközben képződő magtörmelék fontos részét képezi az etetők asztalközösségének, ezért ne üldözzük, etessük a verebeket is!

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

Az örökmozgó szécinegék az etető felderítőiként nem csak fizikailag teszik hozzáférhetőbbé a táplálékot, de leggyakrabban ők is fedezik fel, mutatják meg a többieknek az olyan új táplálékforrást, mint a lágy sajt

- Tartós hóesés esetén a fedetlen etetőkről takarítsuk el az eleséget a madaraktól elzáró havat.
- Az etetők közelébe helyezzünk ki madárodúkat is, mert az odúköltők ezek védett mikrokozmoszában szeretnek éjszakázni.
- Az etetők nélkülözhetetlen kiegészítője az itató, fagyos időben napközben legalább egyszer cseréljük a jeget kézmeleg, langyos vízre.
- Ne felejtsük el, hogy etetni-itatni ablakpárkányon, emeletes házban is lehet!

Orbán Zoltán

ÖN MÉG NEM TAGJA A
MADÁRBARÁT KERT
PROGRAMNAK?

Regisztráljon a honlapunkon, etesse a madarakat télen,
itasson egész évben és tegyen ki legalább egy odút.

Ezzel megszerezheti a madárbarát elismerőtáblát.
Csatlakozzon most!

Részletek:
www.mme.hu > Napí madárvédelem > Madárbarát kert program

A Madárbarát kert eszközei a környezeti nevelésben és a turizmusfejlesztésben II.

– Etetők és itatók –

A Madártávlat előző számában indított sorozat folytatásaként a legforgalmasabb madárvédelmi eszközökben rejlő élményszolgáltatási lehetőségeket tekintjük át. Ott, ahol madarakkal is szeretnénk bővíteni a pedagógiai és/vagy idegenforgalmi szolgáltatáskínálatot, a környezetgazdagítás alapeszköze az egész évben működő itató, amit télen akár helyben ki lehet egészíteni etető funkcióval is.

Ennek a meghatározó szerepnek a magyarázata az, hogy az odúk visszafojtottabb, csendesebb, rejtettebb életével szemben az itatók folyamatosan egész évben, az etetők pedig ősztől-tavaszig is nagy forgalmat lebonyolító, sok fajt vonzó madárközösségi terek, melyek megfigyelése akár egész napokra is élményekben gazdag programot kínál.

CSAK ÚGY, MINT RENDESEN!

Az élményszolgáltatás miatt nem kell alapvetően másként használni a madárvédelmi eszközöket. Sokkal inkább arról van szó, hogy kihelyezéskor a termé-

szetvédelmi funkció mellett a bemutatási szempontokat is vegyük figyelembe:

- könnyű megközelíthetőség, a keresztes és babakocsis vendégekre is gondolva, akár akadálymentesítve;
- egyszerű kezelhetőség (eleség és víz pótlása);
- szükséges rejtettség mellett a gyerekek és felnőttek számára egyaránt megfelelő rálátás;
- etető, itató mellé telepített leseknél a legkedvezőbb fényviszonyok szerinti tájolás;
- ha szakember bevonásával gyűrűzni is szeretnénk az etetőnél, itatónál, akkor legyen hely a hálónak.

Az etetők és itatók folyton nyüzsgő világának megfigyelése a gyerekeknek és a felnőtteknek egyaránt remek élményt kínál

AZ ETETŐK, ITATÓK ÉLETÉNEK MEGFIGYELÉSE

A gyakran éveken át ugyan arra az etetőre visszatérő madarak annyira megszokhatják a jelenlétünket, hogy – elsősorban a cinegék – akár a nyitott tenyerünkől is elveszik a magot. Ennek ellenére a zavar-talan megfigyelésükhöz érdemes kellő távolságot tartani vagy valamilyen álcázást biztosító megfigyelőhelyet kiépíteni. Már csak azért is, mert az etetési időszakot követően az itatón korántsem viselkednek ilyen bizalmasan a madarak. Amennyiben a cél nem a fotózás, amikor az embereknek igazán közel, akár néhány méterre kell kerülniük a madarakhoz, akkor szabadlevegős programokhoz jó megoldást jelent, ha az etető, itató közelében (10–15 méterre) padokkal, asztalokkal kialakítunk olyan jó rálátást biztosító pihenőhelyeket, ahol az emberek kényelmesen üldögélve tudják megfigyelni a madarakat. Ne feledkezzünk meg arról a lehetőségről sem, hogy, ha a madárvédelmi eszközöket az oktató- és látogatóközpont, a csoportszoba vagy az osztályterem ablaka elé telepítjük, akkor innen az időjárási viszonyoktól függetlenül, zavartalanul és a madarak zavarása nélkül, akár testközelből végezhetünk megfigyeléseket.

FÉNYKÉPEZÉS, VIDEÓZÁS

A madárfényképezés az ökoturizmus világszerte és Magyarországon is egyre

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

Daruitató fotós les a Hortobágyon

népszerűbbé váló, mind nagyobb tömegeket megmozgató ága. A folyamatos és jól tervezhető (nagy bizonyossággal előre jelezhető) madárforgalomnak köszönhetően az etetőkben és itatókban rejlik az egyik legjelentősebb fotószolgáltatási potenciál. Jól jelzi ezt az a hazánkba érkező sok-sok külföldi is, aki a Magyarországon működő, a világ élvonalába tartozó etető- és itatóles szolgáltatásokat veszi igénybe. A fotós lesek „lelke” a 2010-ben a világ legjobb természetfotósának választott Máté Bence által kidolgozott, csak belülről kifelé átlátható üvegű kitekintőablak, mely mögött a madarak zavarása nélkül, tőlük akár egy méterre is teljesen láthatatlanul, kényelmes körülmények között tevékenykedhetnek a fotósok. A Madárbarát kert program fényképezést és videózást segítő megoldásairól, valamint a professzionális fotóles szolgáltatásokról a Madártávlat 2009.

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

évi nyári számában (33–35. oldal), még részletesebben pedig a honlapunkon olvashat: www.mme.hu > **Napi madárvédelem** > **Fotózzunk! – ötletek.**

MUNKA ÉS SZÓRAKOZÁS EGYÜTT

Az etetőkkel és itatókkal kapcsolatban naponta felmerülő gyakorlati teendők különösen az óvodai és iskolai nevelésben, az erdei iskoláztatásban hasznosítható tevékenységek. A gyerekek, a csoportok vagy osztályok között be lehet osztani a napi madárvédelmi felelősöket, akik pótolják a magot, a cinkegolyót és az almát az etetőkön, illetve friss vízzel töltik fel az itatókat.

Legyen szó pedagógiai vagy turisztikai program összeállításáról, a szabadlevegős tevékenységek mellett – számítva a rossz időre – érdemes zárt térben végezhető foglalkozásokat is felvenni a repertoárba. A Madárbarát kert program egész évre kínál ilyen lehetőségeket, télen magától értetődően az etetőkészítést, de a ta-

Az etetőkészítés rossz idő esetén remek tantermi foglalkozási téma lehet

vaszra és a nyárra készülve természetesen egyéb madár- és más fajvédelmi eszközök is készíthetők, például madárodúk, darázsgrázók, fecsképenka.

GYŰRŰZÉSI BEMUTATÓK

A vonuláskutatásban több, mint száz éve alkalmazott gyűrűzés, a hálókkel történő befogás és a gyűrűk felhelyezése a kézben tartott, testközelből megcsodálható madarakra, a világ egyik legjobb terepi környezeti nevelési és ökoturizmus-szol-

Az MME/BirdLife Hungary YouTube csatornán a „madárgyűrűzési bemutató” keresőkifejezés beírásával videó felvételt is láthatunk ilyen akcióról.

gáltatásává is teszi ezt a munkát. A sűrű és változatos madárforgalom miatt az etetőknél és az itatóknál különösen hatékony lehet a hálózás, és mivel ezek az

© ORBÁN ZOLTÁN

© SARLOS DAVID

Székínege-simogatás és -szívverésének meghallgatása – a bemutató madárgyűrűzések legkedveltebb programpontjai

eszközök viszonylag kis helyen is felállíthatóak, ilyen gyűrűzési program – madárgyűrűzési engedéllyel rendelkező szakember bevonásával, akik többsége többnyire rendkívül jó előadókészséggel rendelkező környezetpedagógus is egyben – akár belvárosi óvoda- és iskolaudvarban is megvalósítható. Ahol ennél nagyobb hely áll rendelkezésre, ott lehetőség van több napos, folyamatos, táborigényű munka jellegű madárgyűrűzési bemutatók szervezésére is, melyeken értelemszerűen több vendég fordulhat meg. Ráadásul a madárgyűrűzés – szakadó eső és szélvihar kivételével – egész évben végezhető, jól tervezhető munka, különösen télen, amikor a madárbe fogást gátló időjárási körülmények ritkák (a hőség nem akadály), ezért nagy biztonsággal illeszthető a pedagógiai tervbe és a turisztikai szolgáltatás kínálatba.

ETETŐ- ÉS ITATÓKAMERÁK

Napjaink miniatürizált, zártláncú megfigyelőkamerái és ezek internetes webkamera változatai az etetők és itatók életének egyenes adású közvetítését és

© ORBÁN ZOLTÁN

A belső kábelhálózaton vagy az Interneten keresztül megosztható kameraképek az etetők és az itatók életébe is betekintést nyújthatnak

monitoron történő megfigyelését, kivetítését, illetve a világhálón történő megosztását is lehetővé teszik. Télen az etető, nyáron az itató forgalmának élőképe néhány méternyi kábelből és tápegységből álló belső hálózat segítségével ki lehet vetíteni az óvodai csoportszobákban, iskolai tantermekben, oktató- és látogatóközpont közösségi tereiben elhelyezett LCD televízió(k)ra vagy monitor(ok)ra. Ezek megfigyelése nem kizárólag izgalmas élményt jelenthet, de lehetőséget kínál „ifjú természetudós” típusú, strukturált, tudományos diákköri kutatások (például: fajösszetétel-, táplálékpreferencia-, bioritmus-vizsgálatok) végrehajtására is. A webkamerák egyre népszerűbbek a világban, ezek képét nemcsak a hazai, de a nemzetközi közönség is keresi és nézi. Ezért ez a képmegosztás ideális marketingeszköze is lehet az ökoturizmusból élőknél, akik honlapjukon keresztül így élőben be tudják mutatni a potenciális vendégeknek az általuk kínált élményszolgáltatásokat.

A honlapunkról letölthető diavetítéses előadások is segítik az etetők és itatók bemutatását

A Madárbarát mintakert tanösvény eszközeihez tájékoztató táblák is tartoznak

BEMUTATÁST SEGÍTŐ MME SZOLGÁLTATÁSOK

A Madárbarát kert program eszközeihez az oktatásban és az ökoturizmusban egyaránt alkalmazható Madárbarát mintakert tanösvény is tartozik (www.mme.hu > **Környezeti nevelés** > **Madárbarát mintakert tanösvények**), amivel a gyere-

Orbán Zoltán

FORD HASZONGÉPJÁRMŰVEK

Keménynek születtek

ÚJ FORD RANGER
készletről, klímával, menet közben kapcsolható összkerékhajtással, akár nettó **5 250 000 Ft-tól***

*Az ajánlat Ranger XL 2.2TDCi 150LE 4WD M6 modell vásárlása esetén érvényes a 2012. október 1. és december 31. között megkötött vevő-szerződésekre, vagy a készlet erejéig. A modell bruttó ára 6 667 500 Ft. A tájékoztatás nem teljes körű. A fenti hirdetés tájékoztató jellegű, nem minősül ajánlattételnek. Vegyes átlagfogyasztás: 7,3–10,2 l/100 km, CO₂-kibocsátás: 192–270 g/km. Az adatok a rakomány súlyától függően változhatnak. További információ és részletek az ajánlatról a márkakereskedésekben, a www.ford.hu oldalon és a Ford Vonalon (06 40 200 024). Az autók illusztrációk.

Madár- és egyéb állatbarát eszközeink

A-típusú odú	1990 Ft	Ablaketető	1700 Ft
B-típusú odú	1990 Ft	Faleveles etető	2400 Ft
C-típusú odú	1800 Ft	Sátortetős etető	2400 Ft
D-típusú odú	2400 Ft	Önetető	11 800 Ft
Macskabagolyodú	5900 Ft	Dúcetető	17 500 Ft
Sarlósfecské-költőláda	2400 Ft	Tálcás etető	2600 Ft
Denevérodú	2400 Ft	Etető-itató	1900 Ft
Süntanya	5000 Ft	Békavár	990 Ft
Kuvikodú	5000 Ft	Madáritató	1800 Ft
Sátortetős odúk	2200 Ft	Fecskeműfészkek	890 Ft
Fakuszodú	1400 Ft	Mókusetető	2800 Ft
Fecskepelenka	600 Ft	Szalakótaodú	6000 Ft
Kerámia madáretető 30 cm	2600 Ft	Vércseköltőláda	4000 Ft
Kerámia madáretető 18 cm	1500 Ft	Veréblakótelep	3500 Ft
Mókusodú	2600 Ft	Kis önetető	7700 Ft
Ablakodú, B-típusú, „balos”	2300 Ft	Ablakodú, B-típusú, „jobbos”	2300 Ft
Ablakodú, B-típusú, „hátfal”	2300 Ft	D-típusú üveges önetető	2900 Ft
A-típusú madárodú, fémtetős	2300 Ft	B-típusú madárodú, fémtetős	2300 Ft
C-típusú madárodú, fémtetős	2000 Ft	D-típusú madárodú, fémtetős	2600 Ft
ÚJ Szalmatetős etető	3990 Ft	ÚJ Fonott etető cinkegolyóhoz	1300 Ft
ÚJ Kis tálcás etető	1800 Ft	ÚJ Dróthálós etető	1500 Ft

A feltüntetett árak 2012. december 31-ig érvényesek.

Az árváltoztatás jogát fenntartjuk!

További termékeink a bolt.mme.hu oldalon találhatóak!

Könyvek, kiadványok

Madárhatározó	8900 Ft	Új amatőr természetbúvár	6200 Ft
ÚJ Vadvirágok (Fürkész könyvek)	1800 Ft	Lepkék (Fürkész könyvek)	1800 Ft
Madárnévkalauz	3500 Ft	Magyarország ritka fa- és cserjefajainak atlasza	7990 Ft
Magyarország orchideáinak atlasza	9900 Ft	Madarak Budapesten	2500 Ft
Magyar madárvonulási atlasz	11 900 Ft	ÚJ Ásványok, drágakövek, kőzetek	2980 Ft
ÚJ Ragadozó madarak	700 Ft	Budapest természeti kalauza	3990 Ft
Pannon enciklopédia	9900 Ft	Melyik ez a fa?	3990 Ft
Hétköznapok a természetben CD-vel	3500 Ft	Magyarország emléseinek atlasza	7900 Ft
Állat- és növényhatározó	4990 Ft	A bogarak világa	1990 Ft
És ez melyik csillag?	2980 Ft	Varázslatos madárvilágunk	1990 Ft
A Hortobágy madárvilága	12 990 Ft	A madárvonulás atlasza	5990 Ft
ÚJ A világ madarai	14 990 Ft	A nádasok kezelése	1000 Ft
Denevérhatározó	1000 Ft	ÚJ Az éjszakai égbolt atlasza	3000 Ft
ÚJ Virágok és évszakok	2980 Ft	Európa fái	6990 Ft
A természet kisenciklopédiája	2990 Ft	A nyáriorgona vendégei	1300 Ft
Schmidt Egon: Tavasztól tavaszig	2500 Ft	A madár	1700 Ft
Milyen állatnyom ez?	1480 Ft	Milyen madár ez?	1480 Ft
Milyen fa ez?	1480 Ft	Madárvendégek a kertben	3300 Ft
Schmidt Egon: A baromfiudvar lakói	650 Ft	Schmidt Egon: A békakirály	650 Ft
Schmidt Egon: Csirip Afrikába repül	650 Ft	Schmidt Egon: Születésnap az állatkertben	1300 Ft
Fellegek vándorai	6500 Ft	Bogarak a Pannon régióban	19 500 Ft
ÚJ Falinaptár 2013	1500 Ft	Madárvilág Európában	9900 Ft

A feltüntetett árak 2012. december 31-ig érvényesek.

Az árváltoztatás jogát fenntartjuk!

További kiadványok a bolt.mme.hu oldalon találhatóak!

CD-k és DVD-k

Madárdalok Magyarországról I. CD	990 Ft	ÚJ!	A sas DVD	1300 Ft
Madárdalok Magyarországról II. CD	990 Ft		Farkasleszen DVD	1300 Ft
Madárdalok Magyarországról III. CD	990 Ft		Víz, víz, tiszta víz... DVD	1300 Ft
Az éjszaka hangjai CD	990 Ft	ÚJ!	A krokodil DVD	1300 Ft
CD csomag (5 darab CD/csomag)	3960 Ft	ÚJ!	Grönland DVD	1300 Ft
Madárdalok a kertben és a ház körül CD	990 Ft		Antarktisz DVD	1300 Ft
Természetismeret kisfilmek DVD	5400 Ft	ÚJ!	A kígyó DVD	1300 Ft
Vándormadarak DVD	1600 Ft	ÚJ!	A bálna DVD	1300 Ft
ÚJ! Tasmánia DVD	1300 Ft		Vértelen vadászat DVD	4990 Ft
Árpi bácsi fiókái	1300 Ft		Otthonunk DVD	1990 Ft
A tűzok védelmében DVD	1300 Ft		Vad Európa I. DVD	1400 Ft
Bence DVD	1300 Ft		Vad Európa II. DVD	1400 Ft
Madármesék DVD I.	1500 Ft		A Csendes-óceán DVD	1300 Ft
Madármesék DVD II.	1500 Ft		Vili, a veréb DVD	1500 Ft
Madármesék DVD III.	1500 Ft		Sivatagi show DVD	1300 Ft

A feltüntetett árak 2012. december 31-ig érvényesek.

Az árváltoztatás jogát fenntartjuk!

További kiadványok a bolt.mme.hu oldalon találhatóak!

Ajándéktárgyak és egyéb termékek

Opticron Trailfinder III 8×42	48 900 Ft	Plüssmadarak	1990 Ft
Scopium 10×50 WA távcső	10 900 Ft	Plüssmadaras kulcstartó	1500 Ft
Kerámia perselyodú	1990 Ft	Koo-koo Énekes falióra	15 900 Ft
Távcsőtisztítók	7990 Ft	Koo-koo Kakukk falióra	15 900 Ft
Explore távcső gyerekeknek	3700 Ft	Koo-koo Háziállatok falióra	12 900 Ft
Kerámia perselyházikó	1990 Ft	Eredeti madaras festmények	8400 Ft
Kerámiaátaroló (kávét, teát)	1500 Ft	Ragadozósziluett	300 Ft
Kerámiabögrék	700 Ft	Mikroszkóp	17 500 Ft
Madaras kifestő gyerekeknek	350 Ft	Tatai Vadlúd Sokadalom sapka	1000 Ft
Tavaszi steppelt kabát	6000 Ft	Madárbarát kert alapsomag	5000 Ft
Fészekrakó társasjáték	5990 Ft	Szélforgó fából	1300 Ft
Opticron Adventurer 10×42 távcső	29 900 Ft	Férfi teniszpóló MME logóval	4500 Ft
Pókszem mikroszkóp	1500 Ft	TMP-szkóp készlet gyerekeknek	5500 Ft
Opticron Trailfinder II 10×42	45 600 Ft	Kézbábok	2400 Ft
Opticron Trailfinder II 8×41	42 500 Ft	Scopium Birder 65 spektív	35 500 Ft
ÚJ! Celestron 8×21	4990 Ft	Spotting Scope 20×50 Yukon	11 900 Ft
Spotting Scope 30×50 Yukon WA	13 900 Ft	Nikon Action 8×40 távcső	25 900 Ft
ÚJ! Madaras hűtőmágnes	500 Ft	ÚJ! Mikroszkópkészlet gyerekeknek	4990 Ft
ÚJ! Scopium 7×35 WA	8200 Ft	ÚJ! Madaras falióra, kézzel készült	2500 Ft

A feltüntetett árak 2012. december 31-ig érvényesek.

Az árváltoztatás jogát fenntartjuk!

További kínálatunkat megtalálja a bolt.mme.hu oldalon.

Megrendelés: bolt.mme.hu, postai úton: MME Bolt 1121 Budapest, Költő utca 21.
 Szállítás: a postai utánvétel költsége 1500 Ft (5 kg-ig).
 Nettó 35 000 forintos vásárlás felett a postaköltséget átvállaljuk, kivéve az odúknál és az etetőknél.
 Személyes átvétel és vásárlás: 1121 Budapest, Költő utca 21. Kedden és szerdán 10–16 óra között.
Decembertől nyitva tartás: hétfőtől péntekig 10-17 óra között!
Utolsó nyitva tartási nap: december 21., péntek.
 Felhívjuk kedves vásárlóink figyelmét, hogy az MME Bolt 2012. december 22-től 2013. január 7-ig ZÁRVA LESZ,
 ezt követően a megszokott időpontban (kedden és szerdán 10-16 óra között) tartunk nyitva.
 A webboltban található akciós termékekre további kedvezmény nem jár!
 Kedvezmények: az MME tagjai 10% árengedménnyel vásárolhatnak nálunk.
 Megrendelés és további információ: telefon +36-20/969-7778, e-mail mmebolt@mme.hu
 Boltunk kínálata rendszeresen bővül. Ismerkedjen meg teljes választékunkkal, látogassa meg a bolt.mme.hu honlapunkat!

MADARÁSZ ÖKO-TÚRÁK AZ MME SZERVEZÉSÉBEN

Madármegfigyelések, erdei séták, ritka fajok, védett területek...

Az MME az ország legérdekesebb tájaira hívja a kirándulni vágyókat! Az egyedi kirándulások kis és nagy csoportok számára egyaránt elérhetőek, a túrák kombinálhatóak.

Területenként választhatóak az útvonalak az egyéni érdeklődés és az évszakok változatossága szerint, így a hegyvidéki madarakat és a pusztai fajokat is megismerhetik a túrázók. Túráink során nem csak érdekes madárfajokat, élőhelyeket ismerhet meg a látogató, hanem betekintést kaphat az MME munkájába is, amivel óvjuk hazánk veszélyeztetett madárfajait és azok élőhelyeit.

A programokról részletes információ található honlapunkon:

www.mme.hu > Támogatás > Öko-túrák

Jelentkezés és további információ:

Fatér Imre, ökotúra-vezető és szervező

Telefon: 06-30/445-6856

E-mail cím: birding@mme.hu

FORRADALMIAN ÚJ LÁTVÁNY

U ATX / STX: MODULÁRIS TELESZKÓPOK

Az ATX/STX sorozat termékei a funkcionalitás új szintjét hozzák el Önnek. Az objektív méret változtatása révén most először válik lehetővé a teleszkópok teljesítményének átalakítása. Ha például vizenyős vagy partközeli terepen végez madármegfigyelést, válassza a 95 mm-es objektívet és élvezze a kristálytisza részleteket biztosító felbontást, akár 70-szeres nagyítás mellett. Következő kiruccanásához vagy hosszas terepen való tartózkodásához vigyen magával egy kompakt 65 mm-es objektívet. Így bármely helyzetben feltalálja magát és garantáltan nem szalaszt el egyetlen különleges pillanatot sem!

ATX 25-60x65

ATX 30-70x95

ATX 25-60x85

SWAROVISION

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI OPTIK KG
Tel. +43/5223/511-0
info@swarovskioptik.at
facebook.com/swarovskioptik

SWAROVSKI
OPTIK